

Werk

Titel: Gemmarum Et Lapidum Historia

Autor: Boot, Anselmus Boetius

Verlag: Maire

Ort: Lugduni Batavorum

Jahr: 1636

Kollektion: Antiquitates_und_Archaeologia; Antiquitates_und_Archaeologia_ARCHAEO18

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN643798072

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN643798072>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=643798072>

LOG Id: LOG_0015

LOG Titel: Cap. XXXV. [-] Cap. LXXIII.

LOG Typ: chapter

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

166 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
quadratum quod quinquies continebit primum, &
pro 5. thalerorum pretio inserviet. Si 10. thalero-
rum cupiam ex latere D quadrati, ex latere B qua-
drati, triangulum erigo, cuius hypotenusæ quadra-
tum quæsitum ostendit.

C A P. XXXIV.

Amethysti vires, facultates, & usus.

PUtatur gestatus ebrietatem prohibere, idque
vini colore, quo præditus est, indicari, quasi il-
lum pro facultatis characterismo habeat. Ab hac
facultate Græce Amethysti nomen accepit. Non-
nulli umbilico admotum vini vaporem ad se trahe-
re, eumque discutere, ac proinde ebrietatem, cra-
pulamque arcere scribunt. Addunt alii malas cogi-
tationes prohibere, foelix ingenium, vigilantiam, ac
industriam efficere, imo gestantem principum gra-
tiam sibi facile conciliare.

C A P. XXXV.

Fucus, seu adulterium Amethysti.

ADulteratur colore violaceo mastice mixto, ac
inter duo vitra, glutinato, aut vitro, eiusdem
coloris inter duas CrySTALLI particulas, posito. Ger-
manici adulterium non merentur, quod satis magna
illorum habeatur copia.

C A P. XXXVI.

De Margaritis, & Vnionibus.

MArgaritæ, & Uniones, seu Perlæ etiam si inter
gemmas referri non deberent, quod in terra
non nascantur, ut aliæ omnes, sed in animalibus,
conchis

conchis videlicet. Quia tamen vulgo in maximo pretio, gemmarumque instar habentur, ac ab omnibus ad ornatum, muliebremque mundum, & luxum imprimis, ut olim, ita & nunc expetuntur: Non male me facturum existimavi si post Adamantem, & Carbunculum ipsarum historiam describerem. Solent enim hæ tres gemmæ principatum habere. Margaritæ itaque omnibus notissimæ, Perlæ etiam vocantur, & dum magnæ sunt, Uniones: Arabibus, & Persis *lulu*, Indis *moti*, Malanaribus *mutu*. Lusitanis *Aliofar*, à portu Persiæ *Iulfar* appellantur. Plerumque tamen minores, & qui ad unciam venduntur hoc nomen habent.

*Præcipua
gemma quæ.
Uniones
qui sint.
Nomina
varia.*

CAP. XXXVII.

*Margaritarum genera. Quomodo nascantur, ubi,
& qua magnitudine.*

Margaritæ ratione loci natalis, & pulchritudinis tantum discernuntur. Proinde Europæi, quia orientales cæteris sunt pulchriores, eas à domesticis distinguunt.

Nascuntur in conchis. Scribit a Plinius certo anni tempore conchas luxuriare, ac maritimum rorem, veluti maritum sitire, cuius desiderio hiant, & cum maxime lunares liquantur aspergines, oscitatione quadam haurire humorem cupitum: sic concipere, gravidasque fieri, ac pro qualitate roris accepti, ac cœli serenitate pulchras fieri. Cœli enim, Solisque maiorem illis esse, quam maris societatem. Turbido cœlo turbidas, ac claro claras fieri, sanosque partus multiplici constare cute. Verum hæc Plinii et Plinii de earum conceptione, & generatione opinio, veritati mihi consentanea nunquam visa est. Nam ex conchis Margaritas eximi complures, ac

Plinii error.

168 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
deprehendi in animalis corpore nasci ex eo humore, ex quo testa conchæ excrescit. Humor enim ille testæ adhærens, quia ex terreo, viscoso, ac exacte in minima (ab aqueo animalis humore) resoluto constat, siccessit paulatim, & induratur, ac certo tantum tempore, non semper, ab animali pro testæ fabrica eructatur. Hinc fit conchas multiplici constare cute, dum posterior exiccatur, priusquam nova adiiciatur. Dum humor ille ab animali morbofo eructari, & expelli non potest, ac in corpore hæret, detineturque, si ibidem exiccetur; rudimentum, atque initium fit Margaritæ; quæ adiecto sapius novo humore, eoque exiccato, cute subinde nova augetur, ac in Unionem abit, non secus, quam in fellis vesicula, & urinæ vesica lapides generantur. Quorum materia, quæ per urinam expellitur, dum in corpore vesicæ detinetur, ibidem exiccatur, & in lapidem abit. Hoc modo Bezoar in capris Indicis multis cuticulis generatur. Dignoscuntur facile conchæ, quæ Margaritas proferunt. Cum enim sine tuberculis extrinsecus pulchræ, beneque formatæ sunt, Margaritis carent. Dum tuberosæ, inæquales, ac morbosæ quodammodo sunt, tum Uniones habent. Si Margaritæ concharum partus essent, omne conchilii genus, eodem modo, partus suos efficeret, quod experientia non approbat, multæ enim conchæ sunt eiusdem prorsus formæ, quæ Uniones, aut Perlas non proferunt. Deinde non globosis, & ex orbicularibus cuticulis, sed oblongis pro futuræ conchæ rudimento nascerentur: nisi quis postea dum grandiores Margaritæ factæ sunt findi pro duplici, aut utraque concha asserat. Verum nullæ unquam tales apparuerunt, ac inconueniens est corpus tam durum postea findi. Præterea quæcunque animalium rudimenta primo sunt, mollio-

*Cur Con-
chæ cutim
habeant.*

*Unionis
origo.*

Bezoar,

molliora semper, & apta ad fabricam animalis sunt, non dura ut Perlæ etiam munitissimæ, quæ ob id ad omnem figuram, & extensionem ineptæ, & inidoneæ sunt. Falsum enim est quod in aquis molles sint, ac extractæ Corallorum instar duræ evadant.

Laudatissimæ in sinu Persico inveniuntur inter *Locus ubi*
 Ormus insulam, & Bassoram, nempe circa Baroyn, *invenian-*
 Catyffa, Iulfa, Camaron, aliaque sinus Persici loca, *tur.*
 ex quibus locis in Ormus insulam deferuntur, quæ cæteris præferuntur. Inter promontorium Como-
 rin, & insulam Zeilan quotannis maxima copia in-
 venit, sed cum Persicis conferendæ non sunt. Ta-
 probana insula hodie Sumatra appellata, inter Ia-
 vam maiorem, & Indiam sita Margaritarum etiam
 feracissima est, ut & Palane, & Caralco promonto-
 rium Indiæ. Sed parvæ sunt, ob quam causam vilio-
 res sunt. In insula Borneo, & Aynon grandiores
 generantur, formæ tamen elegantia à Persicis vin-
 cuntur. Occidentales, quia lactescunt, ac argen-
 teum splendorem, & superficiem polituram tantam
 non habent, ut quis exacte speculi instar propriam
 faciei formam, in ea intueri possit, minus commen-
 datæ sunt. Conchæ quo altius in mari resident, eo
 minores dicuntur proferre Margaritas. Conchæ
 læves, & candidæ Indis *Cheripo* vocatæ, è quibus *Cheripo.*
 cochlearia, & pocula conficiuntur, præstantissimas
 Margaritas proferunt. Illæ vero quæ *chanquo*, & *Chanquo.*
 matres Perlarum appellantur, nequaquam. Quia
 tamen intrinsecus pulcherrimæ & lævissimæ sunt,
 inserviunt mensis, aliisque rebus ornandis; ob quam
 causam Bengalam advehuntur, ubi armillæ, aliaque
 inde fiunt opera. Fuit enim istic mos ne virgines cor-
 rumperentur, nisi huiusmodi armillis brachia orna-
 ta haberent. In Europa etiam in multis locis inve-
 niuntur, ut in Scotia, Silesia, & Bohemia, ac nonnullæ *Ubi inve-*
niantur
Margari-
ta.

*Ostrea
feraces.*

*Bohemica
Margarita.*

*Vnionis
nomen.*

*Vbi magna
nascan-
tur.*

*Cleopatra
Vnio.*

*Rudolphi
Vniones.*

in Frisia in conchis marinis, ostreisque vulgaribus
reperiuntur. Sed minutæ admodum sunt. Apud
Vogesum montem Lotharingæ, & in Voirlandia
Perlæ satis elegantes reperiuntur. Verum quæ in
Bohemia prope Horasdlovitium, Straconitium, &
Rabi arcem colliguntur, mihi cæteris præferri pos-
se videntur. Vidi enim nonnullas, quæ vix ab orien-
talibus discerni potuerant. Id in illis reprehendi-
tur, quod albiore sicut orientalibus, quæ argenteum
quendam candorem, ut illæ lacteum præ se ferunt.
Collegi in prædictis locis aliquot Margaritas præ-
stantissimas, verum ex quingentis conchis, quas
aperui, vix decem absque vitio habere potui. Nam
maxima pars vel nigrescit, vel flavescit, ita ut ex ar-
gilla facta videantur. Deinde eæ conchæ, quæ Mar-
garitas fuscis coloribus præditas proferunt, etiam
interiorem testam, eodem colore tinctam habent.
Quinetiam & humor, unde diximus testam, quasi
lamellis, aut cuticulis invicem superadditis augeri,
eodem colore plerumque est: ita ut non dubium
sit, quin inde & non ex rore, ut vulgo hætenus cre-
ditum fuit, Margaritæ nascantur. Magnæ Marga-
ritæ Uniones vocantur, quod raro sibi æqualem
magnitudine habeant. Magnæ circa promonto-
rium Comorin centum frumenti grana pendentes
generantur. Sed maximæ prope insulam Burneo,
verum non tam elegantes, ita ut 160. grana tritici
ponderent. Maior proculdubio Cleopatræ fuit,
quam aceto dissolutam devoravit, ut se cænam præ-
tiosiore Antonia habuisse ostentaret. Hæc enim
centies sestertium (id est Budæo computatore) du-
centis quinquaginta millibus aureorum æstimata
fuit. Ego complures vidi in Corona aurea August.
Cæs. Rudolphi secundi D. mei clementiss. quarum
præcipua pyri muscatellini magnitudine, ac omni
decoris

decoris specie absolutissima, pendens ceratia triginta, aureorum millibus empta dicebatur. Narrat Budæus in Gallia avellanae magnitudine tribus aureorum millibus emptam fuisse. Verum mihi exiguum pretium videtur, nisi exigua fuerit avellana.

2 Libro 9. Naturalis historie cap. 35. littera f. Plura de Margaritis tradit Petrus Andreas Matthiolus in Dioscorid. cap. 4. lib. 2. contra Plinium, ut ibi videre est.

CAP. XXXVIII.

De natura, facultatibus, qualitatibus, & proprietatibus Margaritarum.

Putant nonnulli ducem ut apes habere conchas Margaritiferas, ac duce capto facile reliquas, quæ gregatim regem ad pascua sequuntur, retiis capî, ut pote, quæ regem comitari, nec ab eo separari volunt.

Margaritæ senecta flavescent, verum color dempta cuticula superiori pristinus redit. Demitur autem spiritu vitrioli; verum cautione opus est, ne damnum sentiant: alias pulvere Alabastrî, Coralli albi, vitrioli albi, & tartari albi restituitur illis iuventus. Idem fit si columbis devorandæ præbeantur, aut si oriza, & sale dui fricentur, vel si in milio contuso grosso modo, saleque mixto sepeliantur. Maculæ abolentur rore Maii, qui foliis lactucæ insidet, si per diem illi immorentur, aut eo perlinantur. Existimant nonnullis aqua molles esse ut Corallium. Verum ego qui plures ex aquis, & ex ventræ animalis exemi, æquæ duras, & in aquis, & extra deprehendi. Crescente luna aliqui Margaritas crescere, deficiente obscuras, gibbosas, & tortas evadere scri-

*Senescunt.
Margarita.
Gratiam
reddere
Margaritis.*

172 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
re scribunt. Verum hæc veritati consentanea non
esse ex superioribus facile colligi potest.

*Cor ro-
borant.*

a Margaritæ cor, spiritusque vitales roborant;
proinde venenis omnibus, pesti, & putredini resi-
stunt, animum exhilarant, cardiacos, & melancho-
licos affectus, ac syncopen tollunt, cordisque sub-
stantiam, ne extabescat, legitime præparatæ, con-
servant. Phthisicis, marasmo, febreque ardente, aut
pestilentiali correptis ob id utilissima sunt. Valent
præterea contra sanguinis fluxum, omniaque alia
alvi profluvia, cerebrum, nervosque roborant, &
oculorum lachrymas butyro recenti commix-
tæ, palpebris superioribus inunctis, aut colly-
riis additæ, exiccant. Lac muliebre emendant, au-
gentque.

*Ad febres,
& phthi-
sin.*

*Ad fluxus
oculorum.*

Lac.

*Præpara-
tio.*

Præparantur autem hoc modo sordibus expur-
gatæ aqua rosarum, gariophyllorum, violæ matro-
nalis, aut melissæ lotæ lapide Marmoreo, aut Por-
phirio teruntur, donec lævigentur: idque eo modo
fit, quo pictores colores terunt. Metallis fieri id
non debet, quia illarum corpori metallicum quid
facile adhæreret, quod naturæ nostræ inimicum est, &
gravissima symptomata excitare potest, ut quoti-
diana experientia docet.

*Diamar-
gar. calidi
vires.*

Præparatæ ut diximus modo Margaritæ, variis
rebus commisceri possunt. Extant apud pharma-
copeos duæ ex Margaritis compositiones. Diamar-
garitum calidum, & diamargaritum frigidum. Ca-
lidum virium imbecillitatem firmat iis, quibus ani-
mus deficit; sive à corde, sive à stomacho deli-
quium originem ducat, omnem noxæ causam discuti-
tit. Insuper asthmaticis, tussientibus, ac tabidis au-
xiliatur, longo morbo deiectos, & imbecillitate
languentes recreat, & ad pristinum robur dedu-
cit. Diamargaritum frigidum ad virium omnem
imbe-

*Diamar-
gar. frigidi
vires.*

imbecillitatem, quæ à nimio calore, vel cui nimius calor adiunctus est, confert. Proinde in febribus malignis, & pestilentibus eius usus commodissimus est. Syncopen etiam à spirituum resolutione dependentem aufert. Pulvis earum præcedenti modo præparatus, datur à drag. una ad dragmam unam & semis, atque huic aliquando Bezoar, unicornu, cornu cervi, vel os de corde cervi additur, pro affectus diversitate. Hic pulvis ad omnia venena, & animalium morsus nulli comparandus ad manus semper esse deberet R. Perl, præp. Scrup. unum, Bezoardici lapidis grana decem, ossis de corde cervi gran. quinque, cornu cervi gran. quinque. Unicornu gran. decem, Bac. uvæ paridis grana decem. fiat pulvis dandus à scrup. semis ad drag. semis. Si quis in succo citrii mali solvat Perlas, eumque propinet, facilius ad principes partes earum vis deducitur. Commodissime autem aqua Perlata confici potest, quæ ad vires reficiendas, & quasi mortuos resuscitandos, admirabilis est, hac ratione. Solvantur Perlæ in aceto vini fortissimo, aut utilius in succo citri, aut spiritu vitrioli, vel sulphuris, donec in liquorem abeant, adiecto subinde novo succo, ac priori decapulato. Deinde huic solutioni lactescenti, & turbidæ adde sacchari q. s. ad dulcedinem. Si solutionis fuerint uncix quatuor adde aq. rosarum, fragorum, florum borraginis, melissæ ana unciam unam. aq. Cinnamomi uncias duas. Cum propinare volueris agita aquam, ut sedimentum una ebibi possit. Potest propinari ab uncia semis ad unciam unam, nec quicquam præstantius haberi potest: in febribus malignis, & pestilentibus vulgares aquæ Perlatae huic comparandæ non sunt. Id tantum observandum est, ut dum solvuntur Perlæ exacte vitrum obtu-

*Pulveris
ad omnia
venena
descriptio.*

AquaPerlata.

*Tabella
Perlata.*

obturetur, ne spiritus earum exhalent. E præcedentis aquæ sedimento tabellæ hac ratione fieri possunt. R. sedimenti à quo per balneum aqua omnis extracta est unciam semis, adde sacchari uncias quatuor, aquæ rosarum, & cinnamomi q. s. fiant tabellæ. Hæ valent ad vires promptissime restituendas, & marcorem senilem emendandum. Aqua extracta ut præcedens, sed paulo maiori dosi ad præcedentia omnia nihilominus utilissima est. Si tabellæ ex pulvere Perlarum præparatarum concinnatæ fuerint, non tam efficaces sunt, quam prædictæ, quia illarum vis non tam facile, quam si in liquorem solvantur, deduci potest. Præparatur etiam ex Perlis aqua, quam quintam essentiam spagyrici appellant. Quæ præcipue valet contra venena, ac vitalem facultatem cordis roborat, ut non facile à veneno affici possit, sanitatem conservat, obstructions lienis, hepatisque reserat, febres ardentes mitigat, sitim tollit, cor exhilarat, coitum incitat, calculos, & urinam ciet, nervosas partes corroborat, apoplexiam, spasnum, comitalem, & paralyfin arcet. Phthisin, marasnum, ac senilem marcorem emendat, Phrenitidem domat, hæmorrhoidum fluxum sedat, canceri ulcerati exesione impedit, ac quovis morbo etiam contrario correptum roborando, & ad temperiem redigendo quemvis excessum, pristinæ sanitati restituit. Paratur hoc modo R. Margaritas optime lotas, & in pulverem lapide marmoreo tritas, his violæ inditis superfunde menstrui acidi volatilis, vegetabilis, vel mineralis tantum ut duo digiti superemineant liquoris, ac violam bene oclusam, ne spiritus exhalent, cineribus calidis impone, donec Perlæ omnes solvantur. Menstruum deinde, balnei ope, ad siccitatem aufer: calcinatis affunde aqu. distillatam, ac abstraheterna

*Q. essentia
Perlarum
vires.*

*Q. essentia
Perlarum
præparatio.*

terna repetitione, ut omnis auferatur acrimonia. Qua ablata superfunde vini spiritum, quem aliquoties cohobando extilla, ut in liquorem oleo similem abeant. Spiritus balneo auferendus, ita in dante remanet oleum. Essentia vero, si per arenam distillaveris cohobando cum spiritu vini, illi miscetur, & alembicum transcendit. Huius aliquot guttæ, cum aqua appropriata, propinantur, ac si spiritum salis, oleum salis, aut vitrioli affuderis, iterum congelatur essentia. Hæc enim bonæ operationis nota est, ex matre Perlarum eadem fieri, quæ ex Perlis possunt, neque minores habent vires, sed prorsus easdem.

a Margarite in tam frequenti usu sunt adversus morbum omnem occulta malignitatis participem, ut vix nullum compositum sit Alexiterium, quod eas non recipiat: quedam etiam ab iis nomen sortita sunt, veluti nobilissimæ duæ confectiones Diamargaritum calidum, & frigidum, cuius facultates auctor hoc capite satis egregie explicat: quarumque laudes abunde recensent auctores, qui Antidotaria conscribere, qui hoc loco consulendi sunt.

CAP. XXXIX.

Valor, & pretium Margaritarum.

Margaritarum earum, quæ rotundæ, pyriformes, omnibusque dotibus absolutissimæ sunt, pretium difficulter admodum statui potest. Partim quia geminarii vel augent, vel diminuunt pro libitu, & copia illarum pretium; partim quia pulchritudine, & colore etiam si elegantissimæ videantur, non parum inter se differunt. Budæus pretium Margaritarum certa quadam proportionem constituit,

176 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
 tuit, verum id ingens admodum est, & nequaquam
 servandum. Exactius puto hac ratione constitui.
 Primum unius ceratii, hoc est, quatuor grana pen-
 dentis Margaritæ pretium, quod solet esse trium
 thalerorum, pro norma statuatur. Si vero maius,
 vel minus sit, applicetur pretium florenorum, vel
 coronatorum, vel quale quis volet numero ternario,
 perinde enim est; hacque ratione error com-
 mitti non poterit, & regula omni monetæ conve-
 nient. Si itaque Margarita pendens ceratium valet
 tria, & quæras quanti valeat, si quatuor ceratia pon-
 deret duc in se 4, fiunt 16. quæ duc in pretium unius
 ceratii, nempe 3. habebis 48. pretium Margaritæ.
 Hæc regula valet pro Margaritis, quæ pendent mi-
 nus, quam 11. ceratia. Si velis valorem 11. ceratio-
 rum, duc 11. in se habebis 121. quæ duc in 3. pretium
 unius ceratii addendo illi prius unitatem, ut sint 4.
 & habebis 484. pretium 11. ceratiorum. Atque hæc
 regula valet ad quinquagesimum ceratium usque.
 Si quæras itaque plus pendentium pretium, duc in
 se cratiorum numerum, ac quotientem in tres tha-
 leros, ita emerget pretium certum Margaritarum,
 & perpetuum in omnibus regionibus pro iis Mar-
 garitis, quæ pondere superant 50. ceratia. Nam quæ
 tantum pondus non habent, quia maiori copia ha-
 bentur, sæpe illarum pretium mutatur. Si vero mu-
 tetur (exempli causa unius ceratii Margarita duos
 thaleros valeat) etiam omnium ad quinquagesi-
 mum usque ceratium pendentium mutari debet.
 Verum eadem regula, quam supra tradidi, obser-
 vanda est ad decimum usque ceratium, ac à decimo
 ad quinquagesimum usque. Quadratus enim cera-
 tiorum numerus cum pretio duorum thalerorum
 multiplicandus est, ut quotiens ostendat pretium
 pro iis qui minus, quam undecim ceratia pendent.

Dum

Dum enim plus pendent, quam 10. ceratia, ceratiorum quadratum multiplicatur cum duobus thaleris, adiecta unitate, hoc est cum ternario numero, ut quotiens ostendat pretium.

Haecenus pretia Unionum statui, nunc Margaritarum, quæ ceratium non pendent, ac nobilium virginum, ac matronarum pectora, & colla catenarum *Minorum Perlarum pretium.* instar, exornant, pretium statuendum est. Hæ si omnibus modis absolutæ, id est, pulchro colore, absque tuberculis, & rotundæ sint, granumque ponderent, possunt tredecim cruciferis æstimari. Est autem cruciferus $\frac{1}{78}$ thaleri pars. Si duo grana pendent 52. si tria 117. si quatuor, hoc est ceratium, 210. id est tres thaleros. Nam & hic ducitur numerus granorum in se, deinde multiplicatur cum unius grani valore. Si medii grani pondus, addatur excessus posterioris numeri, id est, maioris à minore sumitur, eiusque dimidium minori adiicitur numero, ut pretium satis iustum habeatur. Exempli causa, si quæratur pretium Margaritæ pendens granum cum dimidio. Quia unius grani pretium est 13. & duorum 52. aufer 13. ab 52. remanent 39. huius accipio dimidiam partem nempe 19. ac addo priori numero 13. fiunt 32. Hoc erit pretium satis iustum, posset quippe aliquid in his accuratius institui, verum necessarium id minime est, cum semigrani ratio vix habeatur, & oculis potius, quam ponderibus pretio à gemmariis examinentur.

Rotundarum Margaritarum, & præcipuarum pretia posui, nunc illæ, quæ rotundæ non sunt, etiam æstimandæ veniunt, harum aliquæ hemisphæricæ, *Hemispha-rica Perla.* conuexa superficie satis pulchræ sunt, & vel cum tuberculis, vel sine. Quæ absque tuberculis sunt, duplo, triplo, aut quadruplo excedunt aliarum pretium. Solent tamen mercatores eas lusoriis chartis

178 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
 filo affigere, ac commiscere inter se ut æquali pre-
 tio diuendi possint, & quod uni deest, altera sup-
 plere possit. Harum usus est ad torques, & aureas
 catenas exornandas. Si tam magnæ sint, ut octo
 ceratiorum pendentis Margaritæ foramen æquent,
 perfectionique nihil desit, 50. thaleris æstimari pos-
 sunt. Sed reliquæ, & imperfectæ, ut tabula sequens
 indicat, æstimantur.

Margaritæ rotundæ foramen si æquet hemisphærica.

		Granorum			
foramē explens	{ unius grani 2 ceratiorū 3 — 4 — 5 — 6 — 7 — 8 — 9 — 10 —	{ valet cru- ciferos	{ 3 6 10 15 25 35 45 55 65 75	{ 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20	{ 85 95 105 115 125 135 145 155 165 175

Præter has Margaritas, aliquæ perforatæ non
 sunt, & minimæ, papaveris seminis instar, aut paulo
 maiores; quæ unciatim ad medicos usus divendun-
 tur, harum uncia medica hoc anno 1604. thalero
 divenditur. Sunt & aliæ maiores perforatæ, non
 perfecte rotundæ, quæ ad fimbrias, coronas, vestes-
 que muliebres exornandas usui sunt, quarum pre-
 tium pro magnitudine variat. Nam si earum 400.
 numero unciam ponderent, thaleris 30. æstimari
 possunt, quæ quo minus vitii habent, eo pretiosio-
 res sunt. Earum omnium pretium ex numero col-
 ligi debet ut tabula sequens indicat.

Pen-

Pēden- tes un- ciam u- nā nu- mero	100	valent thaleros	100	Pēden- tes un- ciam u- nā nu- mero	900	valent thaleros	16	4500	7
	200		70		1000		14	5000	6
	300		50		1500		13	5500	5
	400		30		2000		12	6000	4
	500		24		2500		311	6500	3 $\frac{1}{2}$
	600		22		3000		210	7000	2 $\frac{1}{2}$
	700		20		3500		9	7500	2 $\frac{1}{2}$
	800		18		4000		38	8000	1 $\frac{1}{2}$
								9000	1

Margariræ occidentales, Bohemicæ, Scoticæ, multo viliores sunt orientalibus. Si tamen proximæ illis pulchritudine videntur, satis magno pretio æstimari possunt, præcipue si omni macula careant, nullaque tubercula habeant, ac tantum argenteus ille orientalium splendor illis desit, locoque illius egregium, gratumque candorem, seu albedinem habeant. Huiusmodi hac tabula æstimari possunt.

Penden- tes cerat.	1	valent thaleros	$\frac{1}{4}$	Pēdentes ceratia	11	valent thaleros	$30\frac{1}{4}$
	2		1		12		36
	3		$2\frac{1}{4}$		13		$42\frac{1}{4}$
	4		4		14		49
	5		$6\frac{1}{4}$		15		$56\frac{1}{4}$
	6		9		16		64
	7		$12\frac{1}{4}$		17		$72\frac{1}{4}$
	8		16		18		81
	9		$20\frac{1}{4}$		19		$90\frac{1}{4}$
	10		25		20		100

Ratio autem tabulæ hæc est: unum ceratium pendens Margarita quarta thaleri parte æstimatur. Deinde aliarum Margaritarum pondus ceratiorum, in se ducitur, ut quotiens ostendat pretium, Quod in thaleros, si quotientis quarta pars accipiatur, re-

180 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
ducitur: nam emergunt ex multiplicatione quartæ
partes. Sic 20. ceratiorum Margarita valet. 400.
quartas, id est centum thaleros. Si Margaritę vix
orientalibus distingui ob elegantiam possint, quar-
tę partes pro altera parte thaleri haberi possunt;
ita. 20. ceratiorum 200. thaleris æstimari poterit,
atque non quarta, sed altera pars, id est, dimidia
quotientis ostendet pretium. Quinimo posset quo-
tiens pro thaleris accipi ut 10. ceratiorum. 100. vale-
ret. Hic enim gemmarii oculus, & peritia, ut bene
elegantiam examinet, requiritur.

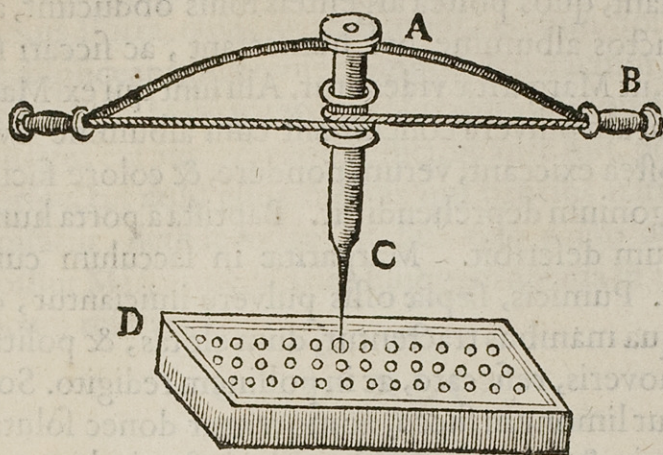
C A P. X L.

Quomodo Margaritę perforantur.

Quia non omnibus notus est modus quo pacto
a Margaritę perforari possint: volui hic eum
in lucem proferre. A manubrium sinistra manu
tenetur. Dextra manu manubrium arcus B. trudi-
tur, & trahitur, ut reciprocos motus pugionis A C.
fiat, extrema pars C. acum habet non plane acu-
tam, ut punctum faciat, sed ut lineolam. Acus in-
fidet Margaritę perforandę, Margaritę si exigue
fuerint, asseri ex molli ligno malleolo affiguntur ci-
stę D. ne vacillent, asser undiquaque concluditur
asserculis ne aqua Margaritis supersusa defluat. Agi-
tata arcu C acus penetrat, & perforat Margaritam,
neque propter aquam exurit.

a Quoniam auctor iam modum tradit Margarita-
rum perforandarum; non absolum erit modum
exhibere, quo auro, argenteve etiam ea, quę
non perforata sunt optime figi possint, ut hæreant.
Aluminis internam partem igni admovebis, eaque
gutta, quę per se purissima, & clara exstillare so-
let,

let, cavam partem inunges, quæque infixeris, solidissime, & ad miraculum inhaerebunt.

CAP. XLI.

Adulteria Margaritarum.

Vix ob aliam causam tanto in pretio sunt Margaritæ, quam quod non facile adulterari possint. Aurum adulteratur facillime. Gemmæ ex vitris duplicatis concinnatæ, auroque inclusæ ita fallunt oculos, ut gemmarii periti, nisi eas eximant, à veris non discernant. Sola Margarita neque corrigi, neque alieno fucò elegantior reddi potest. Tradit tamen Linschotanus Indos ut Margaritas pulchras reddant oryzam cum sale contundere, ac ea mixtura fortiter illas fricare, ita fieri pulcherrimas Crystalli instar, ac splendorem non amittere. Non mirum itaque catenas Margaritarum ab heroinis, & fæminis nobilioribus aureis præferri, meliusque divitias ostentare, fastumque facere, quam gemmæ, aut aliud quicquam quod adulterio, fucove

obnoxium est. Tradunt varii authores rationes quomodo Margaritæ falsæ fieri possint. Nam nonnulli ex pulvere concharum, alii ex creta orbiculos formant, quos postea argenteis foliis obducunt, ac obductos albumine ovi humectant, ac siccati sinunt, ut Margaritæ videantur. Alii sunt qui ex Margaritarum pulvere concinnant cum albumine ovi, ac postea exiccant, verum pondere, & colore facile mangonium deprehenditur. Baptista à porta hunc modum describit. Margaritæ in sacculum cum Smir. Pumicis, sæpiæ ossis pulvere iniiciantur, & ex aqua manibus tractentur, dum elotas, & politas cognoveris, resiccato, ac in pollinem redigito. Solvantur limonum succo, ac morentur donec solutas noveris, & pingue quoddam olei instar in humoris superficie natare videas, id argenteo cochleari excipe. Postea pulverem in orbis redigito, manibus, vel typis argenteis, ac porci seta perforatas Margaritas oleo inungito, ac è filo pendentes vitro includito, Solique exponito. Dum siccatas videris milii, vel hordei fermento non salito, neque acido involue, ac in furno excoqui finito, aut columbis manducandas præbeto, vel in lacte ficus ebuli, & præstantes habebis. Si aliter placuerit ubi succo, vel forti aqua fuerint dissolutæ Margaritæ, clara lavabis lymphâ, vel distillata, lotisque manibus, ne tractando fordescant, & palleant, sic lacteo fici succo, cochlearum aqua ferventi balneo distillato, aut ovi albore glutinabis, perforabis, & siccabis, argentea lavando semper aqua, & commiscendo. Aquam argenti sic parabis. Forti aqua solutum fatiscat purgatum argentum, lenibus prunis evolet, aqua, tertium relinquendo, mox ab igne vas tractum dimittito, deinde sub dio noctu relinques, donec glaciât, & argentum in Crystallini lapilli specie reperies, rite abluës

*Aqua Argentea
quomodo
fiat.*

ablues fontis aqua, ut lucidiores conspiciantur, quos vitreo condes vase, ac putri fimo solvere sinas, quo mergas factitios Uniones, & immorari finito, & lucidos argenteo colore pellucenti reperies. Hactenus Porta, cuius fucandi modi, etiamsi non plane displiceant, non tamen omnino satisfaciunt, quia ex pulvere Margaritarum solutarum nunquam ita solidum corpus, graveque effici, ut ante fuit, potest. Perspectus mihi alius modus qui prorsus naturam imitatur, deinde etiam modus quo pacto augeri possint Margaritæ, sed hæc tanquam arcana in alium locum reservo.

CAP. XLII.

De Saphiro.

SAphirus apud omnes fere gentes hoc nomen obtinet. Indis tamen *Nilaa* vocatur, & à loco ubi nascitur *Podia*. Quam gemmam a Plinius Saphirum vocat, Cyanus est, seu lapis Lazuli. Gemma hæc cæruleo colore, pellucida, & diaphana est, ac florum myosotidis, aut scorpioidis colorem refert. In ea nulla rubedo subesse videtur, quæ in Amethysto facile observatur. Saphiri aliquæ albidæ, aliquæ colore cæruleo saturo sunt: hæc mares, illæ fæmellæ appellantur. Si omni colore careant, albæ Saphiri vocantur, ac Adamantibus admodum similes sunt, eorumque vices ad ornatum supplent. Saphiri aliæ orientales, aliæ occidentales, quæ orientalibus sunt viliores. Inveniuntur in Calcut, Cananor, regno Bisnagar, Zeilan, & præstantissime in regno Pegu. Occidentales variis in locis reperiuntur. Confinia Bohemiæ, & Silesiæ satis præstantes ferunt, in quibus locis aliud quoddam genus reperitur, mollius, perspicuum quidem, sed lacteo, al-

vbi invenitur.

184 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
 bove colore, cui aliquid cærulei immixtum vide-
 tur, has Lucosaphiros vocant. Vitiis Saphirus mul-
 tis obnoxia est, dura tamen ut limam respuat, & fa-
 tis incommode cælari possit. *b* Color ipsius igne fa-
 cile aufertur, ut in Adamantem vertatur, non ve-
 rum quidem, sed tamen ita elegantem, ut auro in-
 clusa, nisi à perito gemmario dignosci non possit.

*Lucosa-
 phirus.*

a Libro 37. *Naturalis historiae cap. 9. littera f.*

b Quem modum docet Alexius Pedemontanus lib. 6.
 de secretis ex Basiliensi editione in 8. fol. 246.

C A P. XLIII.

*Proprietates, qualitates, & facultates
 Saphiri.*

Qualitate frigida, & sicca prædita est Saphi-
 rus, ut ceteræ fere omnes gemmæ. His fa-
 cultatibus in pulverem levem redacta, oculorum
 humiditates exsiccare, inflammationem arcere, &
 extinguere, collyriis adhibita, aut butyro loto ex-
 cepta, palpebrisque oblinitis superioribus, po-
 test. Valet etiam pulvis ad omnia alvi profluvia,
 ad dysenteriam, fluxum hepaticum, hæmorrhoi-
 dum, sanguinisque reiectiones, si intus sumatur
 cum aqua plantaginis, tormentillæ, aut alia his af-
 fectibus propria. Integra Saphirus fronti adhibi-
 ta hæmorrhagiam sistit, ac inflammationibus appli-
 cata, eas extinguunt. In orbiculum redacta pisi ma-
 gnitudine, ac perpolita, oculis imposita, pulveres,
 culices, & quicquid in oculum cecidit aufert, in-
 flammationem sedat, veteraque oculorum vitia
 omnia aufert, & oculos à variolis, & morbillis tu-
 tatur. Verum quotidie sæpius imponi debet; si
 sæpius quis Saphirum contueatur, oculos ab omni
 iniuria

*Ad oculi
 vitia.*

iniuria defendet, ac ita tutabitur, ut nihil illis ad-
verſi contingere poſſit.

Pulvis etiam exhibitus cum lacte, ulcera interna,
ac vulnera ſanare perhibetur. Ad cordis corrobo- *Ad cordis*
rationem præſtantiffimus eſt, proinde corpus ve- *affectus.*

getum, membraque principalia integra conſervat.
Peſti etiam, omnique veneno, febribusque mali-
gnis omnino adverſatur. Cor lætificat, cardiacos,

ac melancholicos affectus quosvis lenit, tollitque.

Ob hanc cauſam adhibetur antidoto de gemmis.

Chymici in ſalem Saphirum redigunt, quem putant

longe maiores vires habere. Saphirum enim duplo

pondere ſulphuris commixtam, in calcem adurunt,

quem deinde aqua ſtillatitia ſæpius abluunt, rurfus-

que exiccant, poſtea ſpiritu vini perfundunt, ac ma-

cérant, tum rurfus extillant, quodque in fundo re-

manet, iterum calcinant, diſtillantque toties, donec

in vino eliqueſcat, nivis inſtar, tandem in coquen-

do ſal provenit quod in loco humido in liquo-

rem, & magiſterium ſolvitur. Alii tincturam Saphi-

ri, & eſſentiam extrahunt, quam putant ad prædi-

ctos affectus, præcipue autem ad venena, & pe-

ſtem, cordiſque roborationem eſſe præſtantiſſi-

mam. Calcinatur Saphirus bis, ac poſtea oleo vi-

trioli ſolvitur, Deinde ſpiritu vini eſſentia extrahi-

tur, ut Chymicis peritis notum eſt.

a Saphirus geſtata ab homine impuro, & intemperan-

te, rebusq; Venereis dedito, ſordescit, ac nitoré amit-

tit, ut alię fere omnes gemmæ, quę amiſſa pulchritu-

dine adulterum, & fornicatoré facile produnt. Dici-

tur tamen Veneris tentigines geſtata prohibere, ac

ſcabiem minuere, carbunculorumq; etiã peſtifero-

rum ortū arcere; imo natos iam anthraces appoſita,

extinguere, & ne peſtiferū halitum ad cor mittant,

ipſiusque ſpiritus inſiciant impedire. Tota enim

*Sal Saphi-
ri.*

*Tinctura,
& eſſentia
Saphiri.*

*Saphirus
quando
ſordescat.*

*Ad venerē
amuletū.*

*Ad vene-
na.*

natura putatur venenis resistere, & cor mirifice recreare. idque adeo vehementer ut si vitro parvo includatur aranea, vitrique ori supraponatur Saphirus, illa brevi intereat, verum id à me hactenus expertum non est. Inflammationibus, tumoribus, & inflationibus adhibita, eas, si modo in principio adhibeatur reprimat. Contusionibus etiam statim adhibita, ne inflammentur miraculi instar impedit. Verum contusa pars paulo fortius Saphiro premeda est.

*Ad contu-
siones.*

Ad febres. Si circa cordis arterias pendeat, febrium ardorem non parum mitigat, ac hominem continentem efficere dicitur, sacerdotibus, & ecclesiasticis personis qui castitatem voverunt ob id ad gestandum utilissima censetur. S. Hieronymus in explicatione capitis 19. Prophetæ Esaia, portatum Saphirum gratiam apud homines, & principes conciliare, inimicos placare, incantamenta prohibere, carcere detentos liberare, ac irā Dei mitigare, affirmat. Verum existimare gemmam, ac creaturam in creatoris sui, summeque maiestatis mentem, & voluntatem quicquam agere posse nefas existimo; Non flectitur enim lapillis, aut coloribus Deus, sed piorum precibus, quibus sua liberalitate, & bonitate si ardentes fuerint, se flecti velle promisit. Virtutes etiam alię, ac hominum favor divino tantum auxilio, hominisque industria comparantur.

*Ad cordis
affectus, &
letitiam.*

Fioravanti Italus nobilis empiricus Saphirum ad letitiam summo opere commendat, ac præterea cordis affectus omnes miraculose sanare asserit. Iubet autem Saphirum in tenuissimum pollinem redigi, quem postea aceto forti, & succo limonum solvit, ac solutionis ad prædictos affectus præbet cum essentia vini dragmam unam, adiecto scrupulo olei, vel tincturę extractę ex melle, ac exigua quanti-

quantitate syrupi violacei. Mihi sequens modus magis probatur. Accipe aceti terebinthinæ uncias quatuor : in iis extingue quatuor, aut plures ducatos vigesies, quo sapius eo melius, deinde in eo aceto solve Saphiri pulverem, huic solutioni adde spiritus è melissa cum q. essentia vini extracti uncias duas, ac syrupi violacei scrupulum unum, aqueque theriacalis dragmam unam, ac croci scrupulum semis, omnibus commistis, ac per mensem digestis præbe scrupulum unum, non dubito, quin effectum nobilissimi medicamenti, sis admiraturus.

Oleum Saphiri multi ad prædicta commendant. *Oleum Saphiri.* Sed plerunque ægros decipiunt chymici impostores. Novi enim quendam qui cum magni à Magnatibus fieret hic in Bohemia, multis carissimo pretio pro Saphiri oleo, obtruderet chamomillæ oleum, id enim si certo modo distilletur oleum præbet Saphiro omni colore pulchrius, sed neque hoc sincerum chamomillæ oleū est, sed alterius rei, floribus chamomillæ adiungunt oleum album, seu spiritum terebinthinæ, ac satis magnam portionem salis armoniaci factitii, hanc mixturam vesicæ æneæ indunt, huicque aquam communem addunt, deinde extillant aquam, & oleum prorsus vulgari, & communi modo. Aqua extillata, oleum in superficie sua Saphiro colore simile continet; id oleum terebinthinæ est oleo chamomelino iunctū (nam herba ipsa, aut flores herbæ aliquid olei præbent) sed color à sale armoniaco est, qui ex ære exugens colorem eum oleo indidit. Ætate si diu servetur oleum, color is perit, ac postea manifeste odor ipsius terebinthinæ deprehenditur. Quia multi hac ratione decipiuntur, & aliqui chimici tam imperiti sunt, ut putent colorem à chamemelo proficisci,

Aqua Saphiream ad oculorum vitia, & ulcera.

cisci, placuit hic imposturam, & fucum, vel errorem Chymicorum detegere. Qui non credit salem armoniacum cæruleum colorem efficere, vasi æneo imponat adiecta calcis vivæ aqua, ac deprehendet se paucis diebus ultramarino similem colorem habere. Solent agirtæ aquam Saphiream, ut vocant, ad oculorum omnia vitia præstantissimam ex dictis simplicibus conficere. Primum calcem vivam extinguunt vulgari aqua, quam, ubi resederit calx, decapulando puram colligunt, ac in ea parum salis armoniaci solvunt. Id ubi solutum exacte fuerit, in prædicta calcis aqua; eam in æneam pelvim conii-ciunt, quæ ubi per noctem in pelvi steterit Saphiri colorem conquirat, ac in vitro seposita, diaphana est, & ad omnia fere oculorum vitia, imo ad ulcera quævis mundanda utilissima. Cancrum, ambustionem, aliaque multa vitia etiam hæc aqua sanare perhibetur; oculis aliquot guttæ tantum imponuntur, quia si multum salis habeat, aut multum ex ære, mordicat. Si parum habuerit plus imponi oculis potest. Si multum æris habeat, etiam pelles oculorum aufert, si nimis acris fuerit, aqua rosarum, vel fœniculi dilui potest.

a *Rationem, cur qui adulterio se contaminant, thorun-que legitimum, ac genialem commaculant, tum qui vago, sordidoque concubitu se polluant, nunquam speciosas, nitidasque gemmas circumferant, VVolfangus Gabelchoverus in Comm. cap. 7. Andree Baccii de gemmis, hanc tradit: contrahunt enim aliquod vitii ex putidis corporibus, quæ virus exhalant, illasque venenato halitu insciant, ut mulieres menstruo inquinatæ, speculi nitore obfuscant.*

CAP. XLIV.

Dignitas, & valor Saphiri.

Maximam olim Saphirum habuisse & gratiam apud Deos, & auctoritatem apud Pontifices, Sacerdotes, ac Principes perhibet antiquitas. Cum enim sacra fierent Phœbo, aut ab eo responsa peterentur, creditum fuit, illi magis placere, & ab eo facilius aliquid obtineri posse, si Saphirus tanquam concordix signaculum adhiberetur. Scribit Epiphanius visionem quæ Moysi apparuit in monte & legem datam, in Saphiro fuisse expressam. Hac ætate Saphirus post Adamantem, Rubinum, ac Unionem quartum locum obtinet. Ego tamen Opalum legitimam huic omnino præferri debere existimo, ut in ipsius capite paulo fufius ostendam. Propter pulchritudinem Saphirus à multis expetitur, sereni enim cœli, & lucidissimi habet colorem, ac oculos sua venustate mirum in modum recreat.

Saphiri pretium à colore, puritate, ac magnitudine sumitur. Si nihil vitii habeat, & colore sit pleno, aut saturo qui diaphanitatem non impediat, magnitudo index pretii esse solet. Iustius tamen pretium pondere constituitur, quod hic sequi volo, ac ceratiorum pondere pretia statuere. Unum itaque ceratium absoluta Saphirus pendens, 2. thaleros valet. Ut autem habeas aliorum valorem, duc ceratiorum numerum in se, & quotientem in dimidium pretii Saphiri unum ceratium pendentis, & quotiens ostendet quæsitum, ita 10. ceratia pendens valebit 100. thaleros. Viginti pendens 400. Centum vero ceratia pendens 10000. & sic de cæteris. Occidentales viliores sunt.

CAP.

CAP. XLV.

Adulterium Saphiri.

Solet Saphirus vitro Cæruleo inter duos Bohe-
micos Adamantes glutinato, egregie adultera-
ri. Alii ex vitro massam cæruleam in igne conflant,
eamque expoliri iubent, indurant, & imperitis pro
Saphiro venditant. Solet id artificium variis modis
perfici. Plerunque in massam vitream ex Crystallo,
aut Silicibus paratam, momentum zaphuræ iniici-
tur, videlicet dragmę duę ad libram unam, ac mo-
vetur massa igne candens quam optime, ferreo un-
co. Deinde exempta particula exploratur, num
plus zaphurę, aut massę addendum sit. Si iusta
mensura apparuerit, per sex horas effervesce-
re finitur. Postea eximitur, ac Saphirum referens mas-
sa, perito sculptori sculpenda, ac expolienda tradi-
tur. Si rite massa facta fuerit vix à vera Saphiro di-
stingui Pseudosaphirus poterit. Quę fictitię sunt,
plerunque bullulas, seu atomos in corpore habent,
qui propter ignem non æqualiter in massam agen-
tem proveniunt.

CAP. XLVI.

De Opalo.

Opalus gemma est omnium pulcherrima, meo-
que iudicio omnibus aliis præferenda, non
solum propter summam ipsius elegantiam, dum
omnis generis colores, lucis reflectione, in eadem
parte ostentat (Inest enim illi Carbunculi tenuior
ignis, Amethysti fulgens purpura, Smaragdi virens
mare, & cuncta pariter incredibili mistura lucen-
tia) verum etiam, quia ut alię gemmę adulterari
nulla

*Varii colo-
res in Opalo
apparētes.*

nulla ratione potest. Si subieceris enim Cryſtallo varios colores illi in eodem loco herēbunt, neque diverſos pro radiorum reflectione edent. Apparet in Opalo, cęruleus, purpureus, viridis, flavus, & ruber, interdum niger, & albus, id eſt, lacteus. Non videntur hi colores omnes ineſſe gemmę: quia ſi frangatur Opalus pereunt, ita ut tantum ex reflectione unius, aut duorum colorum oriri, (ut in iride apparet, & in triangulo Cryſtallino, in quo ex ſola lucis reflectione in angulos varii colores ſeſe efferunt) putandum ſit.

Olim Pęderos hec gemma vocata eſt, à puero, & amore, quod pueri pulcherrimi, & innocentiffimi inſtar omni amore digna ſit. Ab hoc nomine forte deductum eſt nomen illud Germanicum, quo appellatur *ein VVehſe*, id eſt, pupillus, quod nomen pueris tantum convenit. Peritiores tamen gemmarii in quavis lingua Europęa Opali nomen retinent. Nam illi Opali, qui in verorum Opalorum matre abſque colore naſcuntur, illo nomine ſolent tantum appellari. Itali *Giraſole*, vel *Scambia*, ſi dum verſantur, in oppoſita parte lux perpetuo appareat, vocant.

Paderos.

Giraſole.
Scambia.

Naſcuntur in lapide molli (qui Gummi Benjoini colores non abſurde refert,) venis nigris, flavis, vel fufcis diſtincto, corpus lapidis albefcit, flavefcit, nigreſcit, & interdum iisdem coloribus perſpicuum eſt.

CAP. XLVII.

Genera, & loci natales Opali.

AB uno lapide Opaliſero, interdum omnia Opali genera haberi poſſunt. Genera quatuor ſunt. Primum genus eſt diaphanum abſque opaco aliquo

Niger O-
palus.

Variis co-
loribus
Opalus.

Oculus
Cati.
Pseudopa-
lus.

Girasole.
Astroites.

Oculus
Solis.
Oculus
Cati.

aliquo corpore intrinseco, ac rubro, viridi, cæruleo, purpureo, flavoque colore iridem imitatur, id præstantissimum est. Alterum nigrum est, ac ex nigredine ignem, ac Carbunculi fulgorem emittit, quod omnino vivum anthracem, seu carbonem refert, visu quam iucundissimum, rarissimum, & pretiosissimum, huiusmodi generis Opalum pisi maioris magnitudine vidi apud amicum meum qui & exiguo Opalo istius generis me donavit. Tertium genus varios colores habet, sed ita in flavescenti, vel flavo corpore, ut quieti videantur, & non exacte ut primi generis, reflectione radiorum oculos pascant. Hi fere omnes ex Hungaria adferuntur, satisque elegantes sunt, quia Unionum colorem, aliarumque gemmarum omnium imitantur. Ad hoc genus referri potest qui lacteo colore Opacus est, quique ex matre Opalorum concinnatus ab Italis *occhio del gatto*, id est, *Oculus Cati* dicitur. Is à nonnullis *Pseudopalus* appellatur. Quartum genus *Pseudopali* nomine insignitum diaphanum est oculis piscium simile, parumque cærulei lactis instar, aut etiam flavo coloris, in se habet, ac luci oppositum, si vertatur in extremo cardine, lucere propter lucis reflectionem videtur. Id proprie *ein VVehse* à Germanis, & ab Italis *Girasole* vocatur. Nonnullis *Astroites*, vel *Asteria* dicitur, quia intus includit lucem stellæ instar deambulanti; quanquam alii duriozem *Pseudopalo* gemmam, prorsusque candicantem *Asteriam* esse velint, eamque *Solis Oculum* vocari, & proprie *Girasole* vocari. *Oculus* etiam *Cati* à gemmariis ad *Opali* genera non refertur; sed peculiaris gemma putatur. De qua paulo post agam, licet commode inter *Pseudopali* genera numerari posset: similes enim ex matre *Opalorum* licet molliores eruntur. *Opali* primi, & secundi generis raro magni inve-

inveniuntur. Nonius senator Romanus primi generis avellanæ magnitudine 20000. aureorum æstimatū habuisse dicitur. Tertiū & quarti generis satis magni reperiuntur. Vidi enim quendam variis coloribus perspicuum, & lactescentem, nucis iuglandis minoris quantitate, qui 200. thaleris æstimatus fuit.

Nonii Opalus.

Quantitas Opali.

Vbi nascantur Opali.

Omnia Opali genera in India reperiuntur, viliores in Cypro, Ægypto, Arabia, Galatia, Thaso, & Hungaria. In Hungaricis Opaliferis lapidibus interdum, sed raro primum genus invenitur. Secundum genus rarissime. Tertium & quartum frequens est. Verum fodina una tantum esse dicitur, quam nunc ruinis obrutam deferi fama est.

C A P. XLVIII.

Facultates, proprietates, & virtutes Opali.

ARbitrantur authores omnium aliarum gemmarum vires habere Opalum, quod omnium colores exhibeat. Inest enim illi Carbunculi (ut inquit Plinius) tenuior ignis, Amethysti fulgens purpurea, Smaragdi virens mare, & cuncta pariter incredibili mistura lucentia. Cordis itaque spiritus recreat, illud adversus venena, ærisque contagia, melancholiam, tristitiam, syncopen, cardiacam, aliosque pravos affectus tuetur, Peculiare hoc Opalo ascribitur, quod gestatus oculorum aciem, & nitorem conservet. Mollis est adeo hæc gemma, ut dum expolitur stannum, vel plumbum non ferat, sed tantum terra tripolitana ligneo orbi imposita poliri possit. Qui exactius vires huius gemmæ scire cupit: Rubini, Smaragdi, Amethysti, ac Iaspidis facultates exquirat in propriis capitibus, votique compos fiet. Nam putant gemmarii dictarum gemmarum omnium vires in Opalo concurrere.

Omniū gemmarū vires ha-

N

C A P. bēt Opali.

CAP. XLIX.

Dignitas, & valor Opali.

Olim apud Romanos in magna existimatione, & pretio fuit Opalus. Constat enim historiis Nonium Rom. Senatorem maluisse patria, & senatoria facultate privari, quam petenti Antonio Opalum quem habebat 20000. festertiis aestimatum, tradere. Mirum nunc illius pretium decrevisse, cum Margaritas, & omnes alios lapides elegantia, puritate, nitore, & colore superet, neque adeo copiose reperiatur, praesertim primum genus. Primi, & secundi generis Opalos, qui vitio carent, ac rubro, caeruleo, flavo, viridi, purpureoque colore rutilant, Unionum pretio omnino aestimandas iudico. Propterea Lectorem ad Unionum pretia remitto, & unius ceratii Opalum tribus thaleris aestimo. Secundi generis si lactescentes varios colores habeant Saphirorum pretio aestimandas iudico, alias si proxime ad primi generis Opalos accedant, duplo, vel triplo, prout sunt elegantes, Saphirorum pretia excedere possunt. Nam hic nihil certi statui potest, cum periti gemmarii oculus, gemmae decorem, illiusque vitia perpendere debeat. Quarti generis viles sunt, nullaue regula aestimari possunt, cum raro, etiamsi unguis humani magnitudinem aequent, ducati pretium superent.

CAP. L.

Adulterium Opali.

Adulterari duplici vitro, vel colore, ut aliae gemmae Opalus non potest. Scribit tamen a à Porta calcem stanni in vitrum Crystallinum excandens

dens iniectum illud obnubilare, & colorare Opali instar. Sed oportet sapius ex igne eximere, & accommodare, donec quis voti compos fiat. Quercetanus à spiritu nitri alembicum vitreum intrinsecus ita tingi variis coloribus asserit, ut Opalus videatur. Qui modum tingendi scire cupit, legat libellum *b* quem edidit de priscorum Philosophorum vera medicina.

a Libro VI. *Magie Naturalis* cap. 7.

b Cap. 4. fol. 26. in 8o. *Aureliæ Allobrogum.*

C A P. LI.

De Smaragdo.

INter virentes gemmas nulla præstantior, elegantior, & iucundior Smaragdo, grato enim suo virore oculorum aciem ita demulcet, animumque ita recreat, ut herbarum omnium, viridariorumque amœnitatem longe superet. Pellucidâ est hæc gemma, & diaphana. In colore ipsius nihil neque cærulei ut in Turcoide, neque flavedinis, ut in veterum Topasio, quem nunc Chrysolitum appellant, animadvertitur.

C A P. LII.

Nomina, & genera Smaragdi.

A Nonnullis Prasinus vocatur, item Neronianus. *Prasinus.*
Aut Domitianus, teste Epiphanio. Neronem *Neronianus.*
enim, sive Domitianum aiunt oleum in multa vasa *Domitianus.*
infudisse, & intervallo temporis oleum viridem colorem contraxisse, hocque oleo petram copiosius *Prasinus.*
rigatam floridioris coloris evasisse. Alii dicunt Neronem quendam antiquum artificem, & gemma-

196 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
rum sculptorem, Smaragdi præcipuum usum invenisse, & gemmam istam ab illo Neronianam dictam, alii vero Domitianam appellari malunt. Hactenus Epiphanius. Persis & Indis vocatur *Pachee*, Arabibus *Zamarrut*, unde Smaragdi nomen deductum est. Serapio & Pandectarius *Tabarget* vocant, sed vitiose.

*Genera
Smaragdi
duodecim.*

Smaragdi genera à Plinio duodecim recensentur : qui Schitici summam tribuit auctoritatem, quod nulli austeritas, & durities maior, nec minus vitii sit, ac quantum Smaragdi à cæteris gemmis distent tantum Schitici à cæteris Smaragdis. Secundum locum apud ipsum obtinent Bactriani, in commissuris saxorum nati. Tertium Ægyptii, quorum gratia non in colore liquido, nec diluto, verum ex humido pingui. Reliqua genera in ærariis metallicis inveniuntur, qui durtie, colore, ac perspicuitate à primo genere distinguuntur. Hi à locis ubi olim reperiiebantur nomen habebant. Æthiopici acriter quidem virides sunt, sed non puri, aut concolores. Persici non translucidi, visum nihilominus recreant, in umbris refulgent, longius quam cæteri nitent, ac in Sole hebetantur. Medici plurimum viriditatis habent, qui interdum rerum diversarum imagines complectuntur. Attici in argentariis metallis reperti è longinquo speciosiores, minus pingues sunt, iisque senecta evanescit viriditas, ac Sole læduntur. Charcedonii fragiles, colore incerti, ac virentium in caudis pavonum similes sunt plumis. Recensentur & Laconici, Medicis similes, & Siculi. Item Chalcosmaragdus gemma è Cypro turbida æreis venis, & Tanos in Persia reperta sordida, ac ingrate viridis. Smaragdus quem *Colam* vocant in Arabia, ædificiorum ornamentis occludebatur. Hæc Plinii
Sma-

Smaragdorum genera hoc seculo vix discerni possunt.

Hodie Smaragdi in duo genera tantum distinguuntur. Alii enim sunt Orientales, alii Occidentales. Orientales durissimi, virentique iucunditate amœnissima prata repræsentant, folique præ aliis omnibus oculos ubertim explent, & satiant, eorumque aciem iugi intuitu hebetatum reficiunt, ut vel ob hanc causam à sculptoribus libenter tractentur.

Orientales.

Hi quia neque Soli, neque umbris, seu lucernis cedunt, sed potius virenti fulgore contrantur, & irradiant, ut se superari non posse ostendant: deinde etiam quia prorsus translucidi, ac in magno pretio sunt, ad primum genus referri debent. *b* Omnes ex India Orientali ad nos adferuntur, verum in quibus locis reperiantur incertum adhuc, quia fragmenta in loco natali propter illorum pretium nulla à negotiatoribus relinquuntur. Putant multi Iaspidi, vel Præssio innascenti Smaragdos, ut Rubinus Balassio. Vidi lapidibus metallicis angulares ita innascenti, ut politi, ac impositi, arte, non natura, viderentur. Si huius generis Smaragdi maculis, nubeculis, opacitate, aliisque vitiis obnoxia fuerint, multum illorum dignitati decedit. Bonitas cognoscitur si in orbe detentus frigidus appareat, ac in Sole viriditatem seruet.

*Incertum
ubi nascatur
Smaragdus.*

Occidentalis in duo genera distingui possunt. In Europæos, & Peruvianos. Peruviani etiam si iucundissimum habeant virorem, tamen quia absque radiis mortui videntur, ac plerunque hinc inde nubeculis viridibus pleni sunt, nec ut Orientales translucent, & irradiant: deinde quia copiose, satisque magni, neque ita duri ut Orientales reperiuntur,

Occidentales duplices.

198 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
 exiguam nunc authoritatem obtinent. Alii ex vicinis regionibus adferuntur prædictis paulo duriores: verum qui interdum nigricant, ac noctu pulchriores apparent, non plane virides, sed Præssio similiore, è cuius frustis eruuntur. Europæi qui in Cyprio, Britannia, aliisque in locis reperiuntur, prædictis omnibus ignobiliore, nisi duritiem, & elegantiam habeant, sunt. Orientales illi præstantissimi, raro nucis avellanæ maioris quantitatem excedere visi sunt. Occidentales tam magni reperiuntur, ut palmæ manus magnitudinem superent. Europæi raro magni reperiuntur.

Magnitudo.

a Libro 37. Naturalis historia cap. v. littera b.

b Hac verba auctor desumpsit ex Garcia ab Horto lib. 1. cap. 48. Aromaticum, & Simplicium historia, quam opinionem videtur sequi. Verum alia certior, & vera ratio hæc est, quod Smaragdi in Scythia, Bactris, Ægypto, regionibus procul dissitis ab India, in qua Garcias degebat, reperiuntur. Qui plura ad Smaragdum pertinentia scire desideret, consulat Raphaëlem Volateranum Comm. Urbanor. lib. 27. de gemmis. Item Conradum Gesnerum libro de Fossilibus &c. Impress. Tiguri Anno 1565. in 80. fol. 112. verso, & VVolfangum Gabelchoverum in Andrea Baccii de Lapidibus, & Gemmis cap. v. qui ibi plura ad medicinam pertinentia tradit.

C A P. LIII.

Vires, facultates, & proprietates Smaragdi.

SMaragdus ut omnes gemmæ frigida, & sicca est temperaturæ, ob id omnem alvi, sanguinisque fluxum, & præcipue dysenteriam ebibitus sistit, teste Avenzoare, nec refert an à mordaci humore, an à vene-

à veneno ortum habuerit. Propinantur ad venena, dysenteriam, alvique fluxum, sex grana in pollinem redacta cum aqua aliqua cordiali, ut tormentillæ, acetosæ, nympheæ, vel boraginis. Quibus haustis extemplo æger, si venenum sumpserat, cordis anxietates, animique defectus patitur: quos si exceperit sudor, & somnus liberatur 10. horarum spatio. Eadem dosi sumptus, venenatis morfibus, animaliumque puncturis, a pesti, febribusque pestilentibus medetur.

Ad venena, fluxus alvi.

Ad morsus animalium.

Inter amuleta præcipue commendatur Smaragdus. Nam si è puerorum collis pendeat, eos ab Epilepticiis paroxysmis tutari creditur; digitis etiam gestatus comitalem morbum impedire omnes auctores asserunt, eamque habere facultatem, ut si morbus ita vehemens sit, ut superari à gemma non possit, eam in partes diffringi, itaque vel tollere morbum, vel frangi quasi pugnando à potentiori devicta. Coxæ mulieris alligatus Smaragdus partum accelerare, ventri appositus retinere, ori inditus hæmorrhagiam sistere perhibetur. Ventri adhibitus indubitato dysenterias omnes, teste Antonio Guainerio, miraculi instar aufert, ac hæmorrhoidum fluxum nimium compescit. E collo pendulus inanes timores, ac dæmones arcere, fugareque creditur, ac hemitritæam febrem tollere. Memoriam etiam firmare, ac visum reficere, & recreare à multis creditur. Communi etiam hominum opinione castitatis custos, ac adulterii proditor existimatur, quod venereos actus illegittimos non ferat, ac si peragantur in partes diffiliat. Verum id naturæ (quæ actum legitimum ab illegittimo non discernit) adversari omnino videtur. Agricola si pendulus cutim tangat illius, qui actum venereum exercet, disrumpi existimat. Id si in quovis actu, le-

Ad epilepsiam.

Partum accelerat, & retinet. Hæmorrhagiam sistit. Dysenteriam miraculose sistit. Dæmones, & timores fugat. Castitatē prodit.

200 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
gitimo vel illegitimo contingit, necesse est vel mo-
tum, vel halitum seminalem in Smaragdum agere,
nisi metaphysica facultas ipsi infideat aliqua, quæ
nulla ratione investigari possit. Huiusmodi facul-
tate dæmones arcere, hominum ad secreta inve-
nienda habilem reddere, futurorum cognitionem
dare, eloquentem efficere, ac opes augere, credere
licet Christiano qui Dei in rebus naturalibus meta-
physicas vires, potius admirari, quam intelligere in-
terdum debet.

*Tinctura
Smaragdi.*

b Ex Smaragdis tinctura ad superius narratos af-
fectus, & morbos utilissima spagyrico artificio eli-
citur hoc modo. In ferreo vase pulverisatur, ac
per linteum traicitur, huic superfunditur spiritus
urinæ, qui aliquid phlegmatis adiunctum habet,
ut colorem extrahat; spiritusque iterum distilla-
tione aufertur, ut in fundo remaneat Smaragdi,
extractum griseum, è quo tandem spiritu vini co-
lor Smaragdi extrahitur. Variis casibus obnoxius
est Smaragdus. Facile enim à contactu duriorum
gemmarum, ab æstu, igne, chalybe, ære, ab icti-
bus, & attritu læditur. Id etiam Smaragdo ascri-
bitur, quod speculi instar rerum circumstantium
ideas in se recipiat, ac intuentium oculis exhi-
beat. Neque hoc ignoravit Nero, qui gladiato-
rum certamina Smaragdo conspexit. Existimo
omne diaphanum, si altera ipsius superficies, ni-
gredine, vel materia aliqua exacte lævigata, ut vi-
sus radios non recipiat, neque proprius color agno-
scatur, idem efficere. Id probant puteorum aquæ,
ligna, metalla lævigata, aliaque infinita, quæ om-
nia circumstantes species referunt. Dum enim
radios visivos non recipiunt, ad species oppositas
illi reflectuntur.

*Debilitas
Smaragdi*

a Hoc

a Hoc unicum addendum existimo, nullum præstantius inveniri remedium in pulsu intercepto, viribusque statim resciscendis Smaragdi pulvere, teste Helideo Padoano in curationibus, consiliis, & processibus sol. 98. & 229. in quarto, cuius hæc sunt verba. & pulveris Smaragdi scrupulum semiss. detur in cochleare vini, & Syrupo de pomis, talis enim pulvis in materiis malignis, & pulsu intercepto, est præstantissimus, & statim vires rescit. Huc pertinet etiam illud, quod Ioannes Crato de pestilentis febris curatione cap. 4. scribit, nempe, Omnes prope Medici post theriacam, & mythridatium, Smaragdum laudant, datur ad grana 6. cum mythridatio. Deinde Hyacinthus ita describitur, quod non solum intra corpus sumptus, sed etiam foris gestatus pesti resistat, &c. Ferunt etiam in virginum deflo-ratione egregias Smaragdos frangi.

b Theophrastus Paracelsus tractat. 4. de præparationibus. Magisterium ex Smaragdo confectum (teste Henrico Nollio in Physic. Hermetic. lib. VIII. capit. VI. section. 3.) peculiari-ter succurrit epilepsia, si per destillationem fuerit præparatum, sanguinisque expuitionem ar- cet.

CAP. LIV.

Dignitas, & valor Smaragdi.

Smaragdi selectissimi semper in magna fuerunt dignitate, existimatione, & pretio, adeo ut olim illis aliquid insculpere vetitum fuerit. Fabulosum etiam quippiam quo maiorem haberent auctori- tatem, traditum ab antiquis fuit. Nempe Schiticos, hoc est, præclarissimos in metallis aureis nasci,

N 5 unde

*Pretium
orientalis.*

unde non sine magno discrimine, ac negotio possint conquiri: Gryphis alitibus ferocissimis in iis nidificantibus, illosque ab Arimaspis populis monoculis, qui armati eo auri, & Smaragdorum cupidi accedunt, tentantibus. A quinquaginta annis quo Peruviani ad nos allati sunt, Orientales viliores facti sunt. Narrat Aloisius Mundella Brixienfis medicus à Francisco Maria Urbinatium Principe duorum ceratiorum pondere Orientalem Smaragdum 113. aureis emptum fuisse, ingens sane pretium, quodque Adamantis eiusdem ponderis dimidiatum æquat. Orientales perfectissimos, omnibusque modis absolutissimos, iuste æstimari quarta parte Adamantis eiusdem ponderis puto. Si itaque 10. ceratia pendentis Smaragdi pretium ignoretur, in Adamantis tabula pretium 10. ceratiorum quæritur, cuius quarta pars ostendit pretium. Statuitur ibi pretium 8590. cuius quadrans est 2147. pretium Smaragdi quæsitum, nec hic alia regula opus est. Linschotanus, qui iter orientalis Indiæ describit, longe maioris æstimat, quam Adamantem. Nam Orientalem Smaragdum, qui associari unius ceratii Adamante potest, 80. ducatis æstimat, cum tamen Adamantem tantum 70. æstimet. Meo tamen iudicio nimis magno æstimat. Quarta pars pretii Adamantis dum illi magnitudine par est, mihi hoc tempore, quo tanta copia Smaragdorum occidentalium habetur, non solum sufficere, sed excedere videtur, præsertim cum gemmarii complures, præferant Peruvianos Orientalibus quia gratiorem viriditatem habent. Iustius itaque duplum pretii Smaragdi occidentalis tantum habeat.

CA P.

CAP. LV.

Adulterium Smaragdi.

OMnibus fere modis Smaragdi adulterari possunt. Nobilior modus fit Crystallo, vitro, & Silicibus calcinatis, & fufis, si iis exigua quantitas minii adiiciatur. Ita ego præstantes feci. ^a Alii æustum in tenuissimum pollinem redactum addunt, adiecta croci ferri dimidiato pondere, ac sex horarum spatio coquunt, ac vas per se refrigerari sinunt, gemmamque polituræ committunt. Si exacte quis operatus fuerit, Americanis omnino similes efficiet Smaragdos.

^a *Garcias ab Horto lib. I. Aromaticum, & Simplicium historia cap. 48. scribit, fictitios Smaragdos in Balaguate, & Bisnager ex vitrearum lagenarum crassioribus fragmentis confici (addendum existimo cum Iacobo Dalechampio, si pars Iaspidis viridis addatur) eximii coloris, & insignis magnitudinis.*

CAP. LVI.

De Prasio, Smaragdite, & Chrysoprasio.

PRasius, Prassius, Italice *Prasma*, Germanice *ein Praesem*. Mater Smaragdi à multis putatur, & non immerito, quod aliquando in eo reperiatur, etiamsi non semper. Nam quæ partes viridiores absque flavedine, & perspicuæ in Prasio reperiuntur, Smaragdi rite appellari possunt, ut illi quorum flavedo aurea est Chrysoprasii. Color istius gemmæ proxime ad porri, vel prassii colorem accedit, unde Prassii nomen obtinuit. Fit prassii color è mixtura flavi, viridisque coloris. Prassius nubeculis perspicuus

204 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
spicue est, vel totum corpus opaco quadam diaphanitate impeditur. Huic interdum rubri, albi, vel atri quippiam infidet, quia adnascitur Iaspidi, Crystallo, aliisque gemmis à quibus varia corpuscula, variosque colores nanciscitur. Differentiæ tres ratione coloris hic statui possunt. Prima continentur, qui ex actæ viridis porri colorem æmulantur. Secunda qui multum flavedinis habent, ac filicis arescentis fere colorem referunt. Hi si aurei sint splendoris Chrysopteri veterum sunt. Tertia quæ exigua viriditate, maiori que flavedine lactescunt. Has tres species omnes apud me reservo. Postremum genus, quod semiperspicuum est, ad nephriticos lapides omnino referri debere existimo, ut suo loco docebo.

Prasii non solum in India Orientali, & Occidentali, verum in Europa inveniuntur, præcipue in Bohemia, vicinisque regionibus.

C A P. L V I I.

Dignitas, & valor Prasii.

Villis est hæc gemma, quia in magna copia, tantæque mole interdum reperitur, ut inde statua fieri possint. Ultra cælaturæ pretium vix unquam, nisi singularis elegantia sit, æstimatur. Tertium genus, quod rarius est, & ad nephritidem curandam singulare, maximo in pretio iis, qui ipsius facultatem norunt, est. Prasius quia vilis, non adulteratur.

C A P.

CAP. LVIII.

Vires, facultates, & proprietates Prasii.

VIres habet Smaragdi, verum minores, hoc proprium illi ascribitur, quod veneno præsente *Ad vene-* viriditatem amittat, quam non nisi lotus recuperat. *na.*

CAP. LIX.

De Chrysopraso.

Non dubium est, quin veteres omnes gemmas aureum splendorem habentes, Chrysolitos appellarint. Hinc Prasii, Topasii, Berilli aureis radiis fulgentes, Chrysoprasii, Chrysopatii, Chrysoberilli vocati fuerunt. Chrysoprasus itaque Prasius est, aureum splendorem porri viriditate immixtum habens. Grata admodum est aspectui gemma, ac iisdem cum Prasio viribus, ipso tamen nobilior, & amœnior aspectu.

CAP. LX.

De Smaragdoprasio.

Ambigit hæc gemma inter Prasium, & Smaragdum, unde Germanice nomen obtinuit *Smaraldprasem*. Graminis enim habet virorem, neq; flavedinis quid in eo deprehenditur, si conferatur cum Prasio; si vero cum Smaragdo conferatur, flavescens quædam viriditas, magis in ipso, quam in Smaragdo conspicitur. Raro perspicuus est, nonnunquam tamen; ut plurimum opacam habet diaphanitatem. Ego illum pro Pseudosmaragdo habeo fortassis Chlorites a Plinii est. In Bohemia, ac Occidentali India reperiuntur. Duo itaq; illius sunt genera
Bohe-

*Ab Indis
gestatur.*

*Nephriticus
lapis.*

Smaragdites.

Bohemici, & Americani, illi plerunque opaci sunt, isti vitrioli instar; cuius colorem exacte referunt semitransparentes. Indi hunc formant columnæ instar, ut maiorem æquet digitum longitudine, minoremque latitudine. Deinde alteram extremitatem reliquo corpori paulo crassiorē faciunt, ut pertusis labiis inferi, ac pendulus prominere ornatus gratia possit. Hac enim ratione Principes se ab aliis distinguunt, ac viliores huiusmodi ornatu indignos arbitrantur. Quidam affinis meus, mihi frustulum istius lapidis dono dedit, qui eundem magni faciebat, ac Nephriticum verum lapidem esse asseribat, cui opinioni non repugno, quod eius multa sint genera, ac omnia colore plurimum inter se differentia, ut loco explicabo. Ut Bohemicum Smaraldoprasum, vel Pseudosmaragdum appellavi, ita hunc optime Smaragditem appellari posse existimo.

a Libro 37. Naturalis historie cap. x. littera a a.

C A P. LXI.

Vis, facultas, dignitas, & valor Smaraldoprasii.

Ad calculum, & nephritidem.

VRinam brachio applicatus ciere, proinde arenulas pellere, calculi generationem prohibere, nephriticos, ac arthriticos dolores compescere, & è collo suspensus ne oriantur vetare, puerorum etiam terriculamenta impedire, omnesque Smaragdi vires, sed imbecilliores habere, creditur. Paucis nota est hæc gemma, hinc fit nondum esse in pretio.

C A P.

CAP. LXII.

*De Topasio veterum, ac Chrysopatio, qui hodie
Chrysolitus appellatur.*

TOpasius veterum, viridis fuit gemma, ac diaphana: si aureo quodam fulgore splendebat Chrysopatius appellatur. Nunc utraque à Gemmariis Chrysoliti nomen obtinet. Topasius, seu Chrysolitus vulgaris Smaragdo est colore dilutior, cui nonnihil flavedinis adiectum videtur. Huic dum viror aureus est Chrysopatii nomen tribuitur, & mater Smaragdi putatur. ^a Plinius multa de Chrysopatiis, Chrysolitis, & Chrysoprasidis tradit, sed omnes istas gemmas ita confundit, ut nihil inde certi colligi possit. Chrysopatius non absurde hodie à Gemmariis Chrysolitus appellari potest, quod revera aureus color per viridem in illo fulgeat. Qui si noctu igne admoto vehementer splendeat ^b Chrysolampis Plinii est. A nonnullis ^{Chryso-}
^{lampis.} hæc gemma cum Chrysoprasio confunditur, quia parum inter se differunt. Topasius, teste ^c Plinio, à Iuba Mauritaniae rege qui eam in insula Chiti Arabiae, marisque rubri primum invenit, nomen accepit. Reperitur auctoritate Plinii in lapidicinis Alabastri, & prope Thebas Ægypti.

^a Libro 37. Naturalis historiae cap. 8. littera b. c. d. & cap. xi. littera k.

^b Chrysolampis est Chrysolithi genus, Chrysopasion vocant Isidorus, & Marbodeus: Chrysopagion Albertus Magnus: Chrysopsin quidam. Dicitur autem Chrysolampis ὑπὸ τῷ χρυσῷ, καὶ λάμπω, id est, ab auro, & splendo. Ab hac gemma sumptum est adagium ἐν πυκτῇ λαμπρότητι, ἐν φάει ὃ ἀνωφέλιος, id est,

est, in nocte lucens, luce vero inutilis. De praposteris qui sapiunt ubi nihil est opus, cum opus est dormiunt. D. Erasmus magis arbitratur competere in eum, qui inter indoctos videatur aliquid esse in literis, inter eruditos nihil sapiat: & posse inverti proverbium ἐν φάει λαμπρὸς, ἐν νυκτὶ δ' ἀνόφελος.

Chrysolampis etiam fuit in tabula illa aurea inestimabili inter alias quoque gemmas longe pretiosissimas, quam nobilis illa matrona Hildegardis olim Theodorici Comitissae Hollandiae uxor D. Adelberto tutelari Egmondensium praesidi dono dedit, qui nocturnis temporibus ita totum hinc inde illustravit sacrarium, ut ad preces horarias noctu intempesta lectas vice lychnorum perduci haberetur.

- c Hallucinari videtur Auctor, aliam enim rationem, & mentem verborum Plinii, statuendam crediderim, cum etymologiam nominis Topazii aliam faciat. Eius verba haec sunt libro 37. Naturalis historiae cap. 8. Iuba Topazon insulam in rubro mari à continente stadiis 300. abesse tradit, nebulosam, & ideo saepe quaesitam navigantibus, ex ea causa nomen accepisse. Topazin Troglodytarum lingua significationem habere querendi. Ex quibus verbis Plinii manifeste constat nomen non sortitum à Iuba Mauritaniae rege, sed ab insula ubi fuit inventa. Quod vero Plinius putet Topazin Troglodytarum lingua habere significationem querendi, hoc de suo Plinium addidisse testatur v. Cl. Claudius Salmasius in Plinianis exercitationibus in Caii Iulii solini polyhistora fol. 1084. cum τῷ τῶν ἐν in significatione querendi mere Graecum sit, nam coniectura, aliquid colligere, & indagare significat. Nec enim de Troglodytis ipsis accipiendum, qui insulam incolebant, patria sua illis quaesita non fuit, nec ignota, sed à navigantibus vel Graecis, vel Aegyptiis nomen imposi-

impositum fuisse: Troglodytarum vero provincie nomen non sumptum (ut quidam existimant à Troglodytie amne Arsinoen præterfluente) sed *τὸ τὸ πῶς λῆς*, hoc est à specu, quod in specubus, & Cavernis degant. Quod idem nobiscum sentit idem. V.Cl. Claudius Salmasius libro iam citato fol. 1267. Cuius hæc sunt verba. Et sane *τῶς λῆς*, & *τῶς λοδύς* eadem ratione appellare fecit, quod cavis, & specus subirent. Ab eadem causa & *τῶς λῆς* genus passeris, qui & *τῶς λοδύς* potest recte dici, quod cavis, & rimis turrium, ac murorum sese inla-
tebret, & in his nidum congerat.

CAP. LXIII.

Natura, vires, & facultates Topasii veterum, seu Chrysolithi Gemmariorum, & Chrysopatii.

Topasius limam sentit, ac in tantam molem interdum excrescit, ut statuæ inde fiant. Scribit enim Iuba, Arsinoë Ptolemæi Philadelphi uxori statuam cubitorum quatuor fuisse, ex Topasio in delubro sacratam. Sanguinis eruptiones sistere, *Ad san-*
vulnerique admotus extemplo fluentem compe- *guinis*
scere, bilem, iramque, ac phrenitidem mitigare, si *profluvia,*
pro amuleto gestetur, perhibetur. Nocturnos *& phreni-*
etiam timores, & puerorum terribilamenta, ac lu- *tidem.*
naticos paroxifimos arcere creditur. In mensa po-
situs Chrysopasius (quem à Chrysopraso differre non puto) præsentem veneno traditur colorem amit-
tere, eoque semoto iterum recipere. Sed huius-
modi vanas, & præter rationem omnem, de gem-
marum viribus opiniones, experientia rerum om-
nium magistra refutat. Potus Chrysopatius comi- *Ad corni-*
tialem curat perfecte, teste a Cardano. *ria.*

a Auctor hic mentem Cardani non recte percepisse videtur. Quum Cardanus lib. VII. de subtilitate Chrysopatium potum non Comitiale morbum (ut Auctor habet) perfecte curare, sed melancholicis auxilio esse testetur, cuius hæc sunt verba. Expertus tamen sum quindecim illius grana, auxilio presenti melancholicis esse.

CAP. LXIV.

Valor, dignitasque Topasii, seu Chrysolithi vulgaris.

Non magnam habet auctoritatem hæc gemma, neque cælaturæ pretium excedit. Causa est quantitas, & magnitudo, quæ illam vilem efficit. Chrysopatii tamen si egregie aureis radiis splendeant paulo nobiliores sunt.

CAP. LXV.

De veterum Chrysolitho, Chryselectro, & Melichryso, seu vulgari Topasio.

Hoc tempore gemmariorum Topasii, gemmæ sunt aurei coloris, & omni dubio procul, inter veterum Chrysolithos numerandi. Fortassis à Plinio Chryselectri, aut Melichrysi appellantur. Nam Chrysolithi nomen tanquam genus omnibus gemmis, quæ aureum habent colorem, applicat. Color illius nullo alio colore intermixtus est, & aquam reubarbaro, vel croco tinctam refert. Duo ipsius sunt genera Orientalis, & Europæus. Orientales illi habentur, qui purissimi auri instar rutilant. Hi omnibus gemmis, Adamante excepto, duriores, aliquando ita tincti sunt, ut nimum croci in illis appareat. Nonnunquam tamen dilutiores, quam conveniat, sunt, imo interdum Adamantum aquas habent

habent absque aliquo colore, quos propterea referunt. Qui medio modo se habent cæteris nobiliores, & præstantiores habentur. Europæi Chrystalli instar molles, cum aureo colore, vel multum, vel parum nigricant. Inter hos nonnulli tam parum flavedinis habent, ut nisi nigredine à Chrystallis distinguerentur, ab iis discerni non possent. Inveniuntur in Bohemia passim. Dum aureo colore, eoque puro splendent, ab Orientalibus, nisi duritie distingui possunt, tam sunt elegantes. Orientales in Æthiopia, & Arabia inveniuntur. Præstantiores in India, & Bactriana. Reperiuntur aliquando permagni Topasii, & qui 12. pondo ponderent. Vidi Bohemicum duarum ulnarum longitudine, & fere semiulnæ latitudine, qui Rudolpho secundo Cæsari invictissimo, & Domino meo clementissimo dono datus fuit.

CAP. LXVI.

*Natura, vires, & facultates Topasii vulgaris,
seu Chrysolithi veterum.*

Naturæ Solaris, cuius speciem aliquo modo refert hæc gemma aureo suo colore, est. Proinde ut aurum, ac Sol vitalis facultatis fomentum est; ita Chrysolithus, timores enim nocturnos, & *Ad melancholiam.* melancholiam minuere, atque depellere, intellectum confortare, molestisque insomniis adversari, dæmones terrere, & fugare, pusillanimitatem, stultitiamque auferre, sapientiam, animique constantiam promovere, ac à fascinationibus ferentem tueri, brachio sinistro alligatus, aut è collo suspensus, auroque inclusus, creditur. Refert Cardanus in libro de admirandis curationibus mira de Chrysolithi viribus his verbis. Cæsarem Palavicinum,

*Ad comi-
tialem.*

*Ad san-
guinis
profluvia.*

aliumque nobilem ex oppido Gallerati, melancholia, & comitali morbo alternatim (quorum unus iam quindecim diebus cum febre, Palavicinus, alter iam sex mensibus, sed sine febre, verum cum clamoribus) laborantes, & frustra à medicis vexatos, somniferis lotionibus capitis, solo potu pulveris Chrysolithi ex vino, in octo dierum spatio, sic liberavi, ut nunquam morbus redierit. Præter dictas facultates, sanguinem vulneribus applicatus sistit, ac libidinis æstrum compescit. Chrysolithus tritus, & potatus asthmatis, & orthopneæ paroxysmos mitigat. Has vires omnes, multi non huic Chrysolitho, sed præcedenti gemmæ, nempe illi gemmæ, quæ nunc Chrysolithus appellatur, & è viridi colore aureus est, attribuunt. Frigidæ, & siccæ naturæ est, ut omnes gemmæ. Hoc peculiare habet, quod sub lingua detentus sitim febrientium extinguat.

C A P. L X V I I.

Topasii vulgaris, seu Chrysolithi veterum dignitas, & valor.

Orientales Topasii vulgares si purissimi auri instar rutilent, & absq; vitio sint, quia aspectui admodum grati sunt, à nonnullis expetuntur ad ornamenta pileorum, statuarum, ac reliquiarum in ecclesiis. Qui ceratium pendent duobus thaleris æstimandi sunt. Qui 2. ceratia, quatuor thaleris, qui 3. 9. thaleris. Inde ut aliorum pretia sciantur, ceratiorum numerus ducatur in se, & quotiens ostendet pretium quæsitum. Sic 4. ceratiorum valebit 16. thaleros, & 10. ceratiorum 100. thaleros. Hæc regula ad 20. ceratia tantum valere potest. Nam ulterius vilius sunt æstimandi, propter magnitudinem quam aliquando attingunt. Propter summam duri-

duritiem quam habent uruntur ut Saphiri, ac tum veros Adamantes melius æmulantur, quam alia gemma. Vidi vix 10. ceratia pendentem 200. thaleris venditum. Ita enim exacte annulo inclusus Adamantem referebat, ut vix à perito gemmario differentia cognosci potuerit.

Topasii Bohemici Orientalibus similes eadem regula taxari possunt. Si tamen quotientis quartam partem accipiat pro Bohemici valore. Reliqui qui nigricant, & fortassis pro veterum Obsidiana gemma haberi possunt, aut parum aurei coloris habent, his viliores sunt, nec commode æstimari possunt. Si quis regulam viliolem velit sumat octavam partem pretii dicti.

CAP. LXVIII.

Adulterium Topasii.

TOpasii aurei coloris ob elegantiam adulterantur omnibus modis, quibus aliæ gemmæ adulterari solent. Præstantior modus est dum in Cry- *Præstantior modus.* stallis, Silicibus, & vitro fuso aureus color conciliatur, id fit si ad singulas vitri libras quarta uncia pars ferrei croci remisceatur, atque tantillum minii addatur. Sed primum addendum minium post crocus, teste a Baptista à Porta. Si Crystallo calcinato triplum plumbi addatur Topasius absque aliqua adiectione emergit, si per diem in fornace moretur. Aliter sic conficies; fac pollinem ex ære *Alius modus.* usto, cinnabari nativo, ac Crystallo, quadruplumque stanni usti adde, fusorioque vasi ex terra fortissimo inde, fornacique committe per diem. Sed ignis vehemens non sit, ac semper eodem gradu permaneat, facile enim fluit pulvis prædictus.

a Libro 6. Magiæ Naturalis cap. v.

C A P. LXIX.

De Berillo.

*Aqua-
marina.**Chrysoberillus.
Chryso-
prasus.*

Berillus gemma est quæ aquæ marinæ colorem refert ex viridi cæruleum. Italis à colore *Aqua-marina* vocatur, Hebraice *Iaschpech* vocatur: unde nonnulli putant Iaspidis nomen deductum. Dum Berilli aureos radios habent, aut ex auro scintillant, Chrysoberilli appellantur, quos aliqui ad Chrysoprasos referunt. Transparent Berilli omnes, & dilutum habent colorem, si enim colore saturo sint, pro aliis vulgo gemmis habentur. Eius colorem refert aqua si exigua quantitate Indici, ac decima parte viridis coloris adiecta, tingatur. Est autem Indicum color quo pictores sæpe utuntur. Sculptuntur Berilli pluribus angulis ut illorum repercussu vivaciores fiant, magisque fulgeant.

C A P. LXX.

Genera, & loci natales.

*Chrysoberillus.
Chryso-
prasus.
Hyacinthizantes.
Æroides.
Cerini.
Berillus
veterum
multas gē-
mas cōpre-
bendebat.*

a Plinio autore multa Berillorum sunt genera. Probatissimi viriditatem puri maris imitantur. Proximi his sunt Chrysoberilli paulo pallidiores, sed in aureum colorem exeunte fulgore. Vicinum genus huic est pallidius, vocatur Chrysoprasus. Quarto loco Hyacinthizantes colore Hyacinthi. Quinto Æroides viridiores qui ab ære nomen habent. Post hos Cerini, ceræ, & Oleagini oleo, ac tandem Crystallis nonnulli similes. Sub istis generibus non dubito quin multæ aliæ gemmæ, quæ nunc ad alias referuntur, contineantur. Nam videtur Berilli nomen commune fuisse, ac fere omnes eas gemmas quæ Crystalli instar diluto aliquo colore tin-

re tinctæ fuerunt sub se comprehendisse. Nam quos nunc Citrinos, Topasios, Lucosaphiros vocant, ut & Hyacinthi quædam genera, non est dubium quin inter Berillos numerata fuerint. Itali etiam hodie Cryсталlos qui angulorum multiplici reflexu aliquos colores in se habere videntur, Berillos vocant. Reliquarum nationum gemmarii illos tantum qui marinæ aquæ colorem, vel dilutum, vel exacte referunt, Berillos vocare solent. Nascuntur Berilli ad radices Tauri montis in Euftratis littore, ac in India, dilutioris coloris, & qui Cryсталlis similes sunt, in variis regionibus, ut in Germania, & Bohemia.

*Locus ubi
nascatur
Berillus.*

a Libro 37. Naturalis historia cap.v. littera 1.

CAP. LXXI.

Facultates, & vires Berilli.

Gemmarii Berillum gestatum contra hostium pericula, vitia hepatis, suspiria, eructationes valere, ac oris morbos, faciei, gulæ, & paristhmia prohibere, credunt. Illius ex aqua dilutum oculos humidos sanare perhibetur. Ad vulnera oculorum etiam aliqui celebrant, siue illa pupillæ, siue alteri parti inflicta fuerint. a Reducitur Berillus contusus, & tritus in pollinem exactissime, ut impalpabilis sit. Deinde lentis quantitate pulvis quotidie mane supino iacente ægro, in oculum donec sanetur, infunditur, ac præcipitur ut æger immotus aliquandiu supinus permaneat. Si pupilla vulnerata fuerit etsi commode sanari non possit, tamen ita emendatur, ut oculus deformis non fiat. Si læsio extra pupillam fuerit, præclare sanat Berillus, quemadmodum etiam omnes oculorum con-

*Ad oculi
rui vitia.*

216 DE LAPID. ET GEMM. IN SPECIE
tusiones quacunque re factæ fuerint. Suaderem ad
contusiones, & sugillata ut infusio fieret aqua ver-
basci: si adiuncta esset inflammatio aqua rosarum,
plantaginis, eufrasia, vel simili. Si vulnus esset,
aqua bethonica, tormentilla, vel plantaginis. Ma-
gi putant contra segnitiam hanc gemmam polle-
re, ingenio prodesse, & coniugatos invicem conci-
liare.

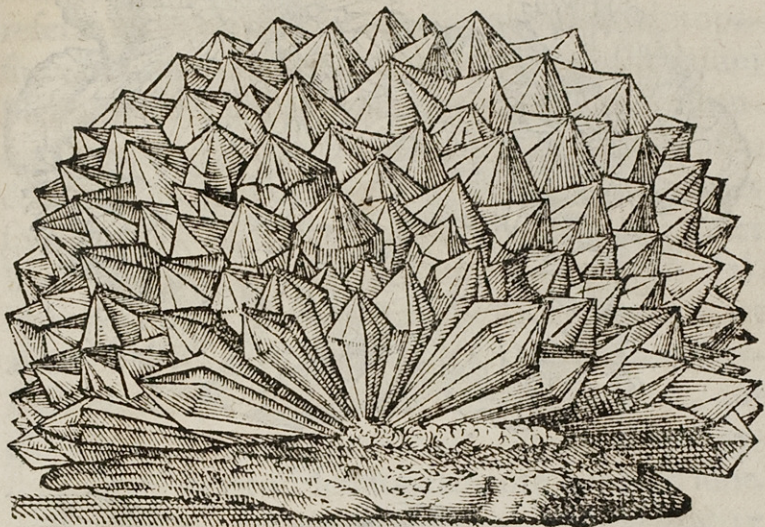
a Idem Psellus de lapidum virtutibus (cap. 4. huius li-
bri citatus) testatur Berillum curare convulsiones,
oculorum dolores, & icterum.

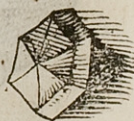
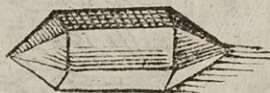
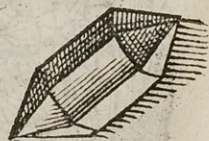
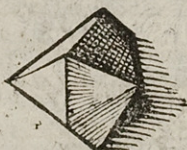
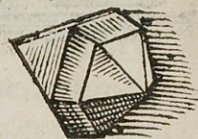
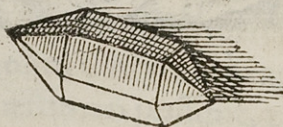
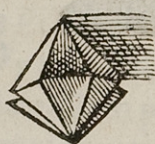
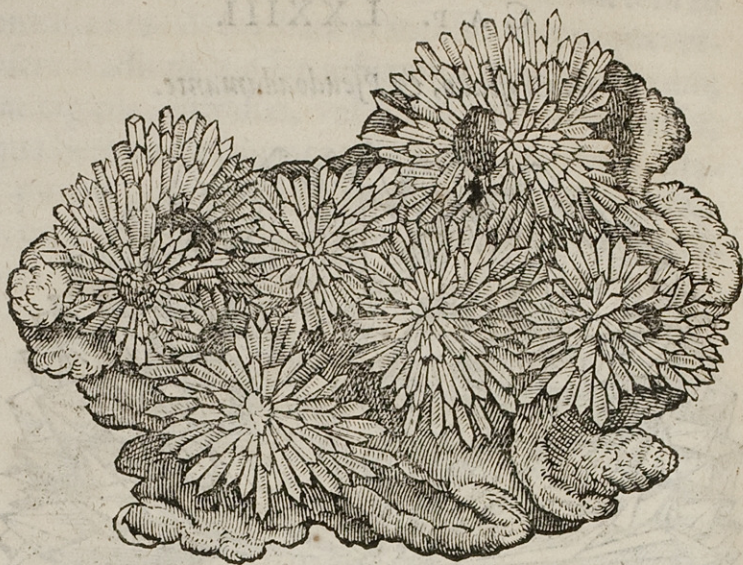
C A P. LXXII.

Dignitas, valor, & adulterium Berilli.

Berilli non sunt in maiori-authoritate quam To-
pasii Oriëntales, olim Chrysolithi appellati; pro-
inde eodem pretio æstimari possunt, pro coloris ta-
men elegantia augetur, vel minuitur pretium, id-
que in omnibus gemmis servandum est. Adultera-
tur Berillus iis modis quibus aliæ gemmæ omnes.
Nobilior modus est dum æs ustum in tenuissimum
pollinem redigitur, ut omnem tactum effugiat, ac
Crystallino vitro, aut Crystallo calcinato, vitroque
illi adiecto miscetur, ac fornaci committitur, æris
una dragma pro vitreæ massæ libra sufficit.

C A P.

De Crystallo, & Pseudoadamante.

CRystallus notissima gemma, si nomen gemmæ meretur, transparens est, ac aquam in glaciem congelatam, unde nomen habet, omnino refert, nomen deducitur à $\kappa\rho\upsilon\varsigma$, id est, gelu, & $\sigma\acute{\iota}\mu\alpha$, id est, est,

est, contraho. Mollissima est omnium gemmarum. Dum coloratur non iam pro Crytallo amplius, sed pro alia gemma habetur; quanquam in vere gemmæ locum substitui non possit. Si enim Berillum referat, Pseuoberillus, si Topasium Psedotopasius, si Saphirum Pseudosaphirus, si Smaragdum Pseudosmaragdus, & ab illa gemma, cuius similitudinem refert, appellatur. Tales autem in Bohemia, & vicinis locis complures reperiuntur, qui omnes sola duritie à veris gemmis distinguuntur; molles hi enim omnes Crytalli instar sunt, & pro Crytallis haberentur, nisi coloris elegantia gemmariis, ut aliud nomen illis darent, suaderet. Nascuntur Crytalli plerunque hexagoni. Nam qui rotundi, aut globosi, ut Silices, reperiuntur: illi duriores Crytallis sunt, & pro Pseudoadamante habendi sunt. Tales sunt Arnhemii prope Arnhemum Geldriæ oppidum, Clabequii prope Bruxellam, Gallici, Bohemici, & Silesiaci. Hi enim aliquando tam duri sunt, tantaque elegantia micant, ut vix ab Orientalibus distinguantur. Tincturam tamen quam verus Adamas admittit, non recipiunt, Deinde igne, & senecta corrumpuntur, quod Adamanti non accidit. Horum mentio in capite de Adamante facta est. Gemma etiam illa quæ Iris appellatur, quod omnes colores iridis, si quis fronti applicatam intueatur, conspicuos faciat, species Crytalli est, quæ partim ob iustam angulorum reflexionem huiusmodi colores, ut vapores iridem, partim quia minus pellucet Crytallo, offert. Hæc si subcitrina, fuerit ab Italis & Gallis *Citrino* vocatur, ac præstantior communi Crytallo habetur.

Putant & nonnulli aquam esse materiam Crytalli, ac glaciem diu in frigidissimis montibus servatam tandem in Crytallum converti: verum omni-

Falsa gemma qua dicantur. Bohemia gemma fere omnes Crytalli sunt. Pseudoadamantes.

Arnhemii. Clabequii. Bohemici,

Iris.

Citrinus.

An aqua sit materia Crytalli.

no

220 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
no falluntur, ut in tertio Tomo symbolorum Prin-
cipum (ubi symbolum Ludovici Gonzagæ, *ex glacie*
CrySTALLUS evasit, explicatur) notavi. Nunquam
enim aqua in CrySTALLum mutari potest, absque ta-
men aqua non generatur. Solvi enim terræ tenuis-
sima portio ab aqua debet, aut illi aliunde missa
commisceri, quæ recedente aqua tum primum in
CrySTALLum concrescit. Si CrySTALLus ex aqua con-
gelata constaret, igne solveretur, (quæ enim frigo-
re concrescunt calore solvuntur) ac aqueæ partes
igne consumerentur, quod non fit experienti. Igne
enim crematus calcem, seu terram, & sal, cuius spi-
ritus beneficio coagulatus fuit, ostendit. Hæc fu-
sus ante, ubi de causis concretionis gemmarum
egi, explicantur.

*Cur Cry-
STALLUS he-
xagonus
nascatur.*

*Causa he-
xagone fi-
gura.*

Nascuntur plerunque CrySTALLi forma hexagona
in mucronem desinente, quia terrestris subtilis
materia se separans ab aqua nititur se unire, ac om-
nibus modis singulæ particulæ, centrum corpõris
sui ambiunt, & appetunt. Quod cum fit vel circu-
larem, vel hexagonam figuram faciant oportet, nul-
la enim alia à circulo perfectior videtur. Circularis
figura fit dum materiæ partes sunt prorsus unius-
modi; qualis in iis qui proximi sunt Adamantibus,
quos duriores dixi, conspicitur: hexagona, cum par-
tes nonnullæ ipsius mixti, reliquis sunt vel subtilio-
res, vel magis aëreæ, aut alia ratione differunt; hæc
enim à reliquis circa angulos pelluntur, vel ipse non
tam cito, quam aliæ centro se unire cupiunt: hac-
que ratione concrescente materia, hexagona figura
circulo quam proxima, aliisque omnibus angulari-
bus perfectior, efficitur. Si statueretur, omnes par-
ticulas eiusdem naturæ temperamenti, & qualita-
tis esse, sphæricam figuram habere deberet omnis
CrySTALLus, omnibus ad centrum æquali vi tendenti-
bus,

bus, aut absque ratione nobis manifesta, figuram certam illi à natura, & Deo datam esse hexagonam statuere oporteret, ut in multis rebus contingit. Nam neque cur homo, aliudve animal suam formam extrinsecam, neque cur flores, & frondes certam perpetuo habeant unquam ingenium humanum perscrutari potest. Quod admirari hæc natura non vero intelligi velit. Invenitur Crystallus variis in locis etiam in Europa. Circa Pisas reperitur in quodam torrente qui ex monte Magno fluit. In Verruca etiam monte propinquo foditur. Saxi adhæret conglobatus, ut difficulter avelli possit. In Alpium iugis, Germania, Bohemia, Hungaria, Cypro, & Lusitania frequens est, ubi ingentis ponderis interdum invenitur. Sæpe in agris ut prope Tsaltoniam Bohemiæ, & Coutebergam. Multa vitia Crystallo innasci solent, ut sales, festuæ, nebulae, atomi, rubigo, & ferrugini quid simile. Dum plane perspicui sunt Crystalli montani nomen illis tribuitur. Crystallus obscurior, aut nigrior aqua perspicuus, & qui à nonnullis Iris appellatur, eo loci ubi Crystalli reperiuntur, inveniri interdum solet. Qui in agro Pisano inveniuntur, ac raro digiti magnitudinem excedunt Iridis colores angulorum percussu imitantur. Ob quam causam à gemmariis Adamantum instar scalpuntur, ac Berilli nomine tanquam præstantes gemmæ divenduntur. Est tamen Berillus alia gemma, ut suo capite explicavi.

*Locus ubi
invenian-
tur Cry-
stalli.*

*Vitia Cry-
stalli.*

Iris.

Berillus.

Ex prædictis itaque facile colligi potest Crystalli nomen accommodari ad omnes gemmas perspicuas, mollesque, quæ colorem nullum manifestum in se habent. Hæ videntur esse in quadruplici differentia. Ut prima contineatur quæ glaciem refert Crystallus montanus dictus. Secunda Iris. Tertia Citrinus. Quarta Pseudoadamas. Aliis nobilior

*Species, seu
genera
Crystalli.*

222 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
biliores est Pseudoadamas, ut Citrinus Iridi, & Iris
Crystallo.

a Crystallus omnium gemmarum tincturas in se recipere potest, ut vel hinc mater gemmarum quibusdam statuatur, præsertim quia Philosophi, qui lapidem Philosophorum, singulari benedictione adepti sunt (ut Henricus Nollus in physic. Hermetic. lib. VIII. cap. VI. sect. 3. ex Raymundo Lullio de anima transmutatione testatur) gemmas alias ex eo artificiose conficiunt, & tincturas earum Crystallo imprimunt.

b Opinionem hanc habet Plinius lib. 37. Naturalis historie cap. 2. littera c, qui Crystallum gelu concrecere, nec aliubi reperiri, quam ubi maxime hyberna nives rigent, glaciemque esse pro certo scribit. Quam Plinii opinionem etiam amplectitur v. Cl. Claudius Salmasius (libro post cap. 62. huius libri citato) fol. 205. Cuius contrarium satis dilucide tradunt Auctor hoc loco, & cap. X. XII. & XIII. lib. I. Petrus Andreas Matthiolus in Dioscord. lib. V. cap. II6. & Georgius Agricola lib. 6. de natura Fossil. cap. 7. ut ibi videre est, quibus etiam nos assentimur.

C A P. L X X I V.

Natura, qualitates, & facultates Crystalli.

Ad febrim. **F**rigida, & sicca naturæ adeo est Crystallus, ut sub lingua positus sitim febrientium sedet, manibusque detentus acuta febre correptos recreet, & refrigeret, præsertim si satis magnus fuerit, ac sphaericæ figuræ, sæpeque in aqua rosarum mergatur, ubi à manu ægri incaluerit. Crystallus in tenuissimum pulverem redactus, ac cum vino propinatus, dysenteriam curat, ac albos uteri fluxus sistit.

Ad dysenteriam.
Ad uteri fluxus.

Cum